

**I.E.S. MANUEL CHAMOSO LAMAS
O CARBALLIÑO**

CURSO 2023/2024

**PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO
DE XEOGRAFÍA E HISTORIA: ESA (EDUCACIÓN
SECUNDARIA PARA PERSOAS ADULTAS)**

XEFE DE DEPARTAMENTO
JUAN MANUEL RODRÍGUEZ RODRÍGUEZ

MEMBRO DO DEPARTAMENTO QUE A IMPARTE
SANTIAGO GARCÍA OCHOA
ESA ADULTOS (MODULOS I, II, III E IV);

ÍNDICE

1.- *Introducción e contextualización.-*

2.- *Referencias normativas.-*

3.- *A Ensinanza Secundaria de Adultos (ESA):*

- *Introducción e contextualización.*
- *Obxectivos da ESA.*
- *Contribución da materia ao desenvolvemento das competencias clave.*
 - *A CSC.*
 - *A CSIEE.*
 - *A CCEC.*
 - *A CD.*
 - *A CCL.*
 - *A CMCCT.*
 - *A CAA.*

- *SOCIEDADE NIVEL I: MÓDULO I: Elementos curriculares: obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.*
 - *Concreción dos obxectivos da materia.*
 - *Procedementos e Instrumentos de Avaliación e cualificación.*
 - *Avaliación Inicial.*
 - *Avaliación Ordinaria.*
 - *Avaliación Extraordinaria.*
 - *Instrumentos, procedementos e criterios de avaliación e cualificación.*
 - *Temporalización e secuenciación dos contidos.*

- *SOCIEDADE NIVEL I: MÓDULO II: Elementos curriculares: obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.*
 - *Concreción dos obxectivos da materia.*
 - *Procedementos e Instrumentos de Avaliación e cualificación.*
 - *Avaliación Inicial.*
 - *Avaliación Ordinaria.*
 - *Avaliación Extraordinaria.*
 - *Instrumentos, procedementos e criterios de avaliación e cualificación.*

- *Temporalización e secuenciación dos contidos.*
- *SOCIEDADE NIVEL II: MÓDULO I: Elementos curriculares: obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.*
 - *Concreción dos obxectivos da materia.*
 - *Procedementos e Instrumentos de Avaliación e cualificación.*
 - *Avaliación Inicial.*
 - *Avaliación Ordinaria.*
 - *Avaliación Extraordinaria.*
 - *Instrumentos, procedementos e criterios de avaliación e cualificación.*
 - *Temporalización e secuenciación dos contidos.*
- *SOCIEDADE NIVEL II: MÓDULO II: Elementos curriculares: obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.*
 - *Concreción dos obxectivos da materia.*
 - *Procedementos e Instrumentos de Avaliación e cualificación.*
 - *Avaliación Inicial.*
 - *Avaliación Ordinaria.*
 - *Avaliación Extraordinaria.*
 - *Instrumentos, procedementos e criterios de avaliación e cualificación.*
 - *Temporalización e secuenciación dos contidos.*

4.- A Metodoloxía Didáctica.-

- *Na Ensinanza Secundaria Obrigatoria (ESO) e na Ensinanza Secundaria de Adultos (ESA).*

5.- Medidas de atención á diversidade.

- *Actividades de reforzo e ampliación.*
- *Alumnado con necesidades especiais educativas.*

6.- Temas Transversais: Educación en valores.

7.- Materiais e recursos didácticos.

8.- *Contribución do departamento aos diferentes proxectos desenvolvidos no centro:*

- *O Proxecto Lector.*
- *Contribución ao proxecto das Tics.*
- *Contribución ao Proxecto Lingüístico.*
- *Contribución ao Plan de Convivencia.*

9.- *Actividades Complementarias e Extraescolares.*

10.- *Procedementos e Instrumentos para avaliar a Programación Didáctica, o proceso de ensino e a práctica docente.*

1.- INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.-

O *IES MANUEL CHAMOSO LAMAS* ubícase no lugar e parroquia de Santa María de Mesego (Concello do Carballiño) e escolariza a un alumnado da súa contorna rural (basicamente dos concellos de Boborás, Beariz e O Irixo) aínda que tamén recibe alumnos e alumnas do núcleo urbano do Carballiño. Conta cun horario de xornada partida e oferta o servizo de comedor ao alumnado da ESO de luns a xoves.

Dende o curso 1998/99 imparte ensinanzas para adultos na modalidade de semipresencial no nivel de bacharelato (a partir das 6 da tarde). Esta oferta educativa ampliouse a partir do curso 2007/08 cunha Sección da Escola Oficial de Idiomas de Ourense, impartindo tódolos niveis contemplados en dita escola.

As ensinanzas que imparte son: 2 grupos de 1º ESO, 2 grupos de 2º ESO, tres grupos de 3º ESO e dous de 4º ESO; tres grupos de 1º BACH e dous de 2º BACH; CF M AUTOM, CF M ELECTR, CF M ADM, CF S ADM, Ciclo FP Dual de Soldadura e Caldeirería, FP BÁSICA, ESO AD, BACH ADUL e Escola de Idiomas.

Existe un nivel económico medio e medio-baixo entre as familias que escolarizan aos seus fillos/as neste centro. Hai algúns alumnos/as que presentan necesidades educativas específicas que deben ser atendidas mediante reforzos educativos puntuais e a elaboración de acis de xeito moi puntual.

O Departamento de Xeografía e Historia está integrado por tres docentes que imparten clases na ESO, no Bacharelato, na ESA e no Bacharelato de Adultos. Este curso contamos coa colaboración dun Profesor adscrito ao Departamento de Lingua Galega que imparte as 3 horas de docencia en 1º ESO na materia de Xeografía e Historia. A reunión de Departamento para este Curso 2023/2024 acordouse establecela os venres a 6ª hora na Sala de Estudo do profesorado.

2.- REFERENCIAS NORMATIVAS.-

- *Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de Educación (LOE), modificada parcialmente pola Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa (LOMCE).*
- *Orde do 26 de abril do 2007 pola que se ordenan e organizan as ensinanzas de Bacharelato para adultos a distancia na CCAA de Galicia (DOG do 8 de maio do 2007).*
- *Orde do 11 de xuño do 2010 pola que se autorizan as ensinanzas de educación para persoas adultas nas modalidades presencial e a distancia, en centros específicos de educación e promoción de adultos e institutos de educación secundaria dependentes da Consellería de Educación e Ordenación Universitaria (DOG do 21 de xuño do 2010).*
- *Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico de Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato (BOE do 3 de xaneiro de 2015).*
- *Orde ECD/65/2015, do 21 de xaneiro, pola que se describen as relacións entre as competencias, os contidos e os criterios de avaliación da Educación Primaria, a Educación Secundaria Obrigatoria e o Bacharelato (BOE do 29 de xaneiro do 2015).*
- *Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da Educación Secundaria Obrigatoria e do Bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG do 29 de xuño do 2015).*
- *Orde do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de Educación Secundaria Obrigatoria e de Bacharelato, e se regula o seu currículo e a súa oferta (DOG do 21 de xullo do 2015).*
- *Orden ECD/1941/2016, do 22 de decembro, pola que se determinan as características, o deseño e o contido da avaliación de Bacharelato para o acceso á Universidade.*
- *Orde do 20 de marzo do 2018 pola que se regula a Educación Básica para as persoas adultas e se establece o seu currículo na CCAA de Galicia (DOG do 12 de abril do 2018).*
- *Orde do 25 de xaneiro do 2022 pola que se actualiza a normativa de avaliación nas ensinanzas de Educación Primaria, de Educación Secundaria Obrigatoria e de Bacharelato no sistema educativo de Galicia.*

1.- A ENSEÑANZA SECUNDARIA DE ADULTOS (ESA)

INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.-

A Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a mellora da calidade educativa, que modifica distintos aspectos da Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, considera a educación como unha aprendizaxe permanente que se desenvolve ao longo de toda a vida. En consonancia con este principio a Lei dedica o capítulo IX do seu título I ás educación das persoas adultas establecendo (artigo 66) que esa educación ten como finalidade ofrecer a tódolos/as persoas maiores de dezoito anos a posibilidade de adquirir, actualizar, completar ou ampliar os seus coñecementos e aptitudes para o seu desenvolvemento persoal e profesional. A devandita Lei tamén enumera os obxectivos da educación de adultos entre os que salientan: adquirir a formación básica, facilitar o acceso aos diferentes niveis do sistema educativo, mellorar a cualificación profesional, desenvolver a participación na vida social e corrixir os riscos da exclusión social.

No punto 2 do artigo 67, a mencionada lei orgánica establece que a organización e a metodoloxía destas ensinanzas basearanse na autoaprendizaxe, tendo en conta as experiencias, necesidades e intereses das persoas adultas, podendo desenvolverse a través do ensino presencial e semipresencial, ou sexa, a distancia. No punto 7 do referido artigo afirmase tamén que as ensinanzas das persoas adultas organizaranse cunha metodoloxía flexible e aberta, de modo que respondan ás súas capacidades, necesidades e intereses; por último, no seu artigo 68, establécese que as persoas adultas que desexen adquirir as competencias e os coñecementos correspondentes á educación básica contarán cunha oferta adaptada ás súas condicións e necesidades.

O ámbito social ten como finalidade que o alumnado perciba, interprete e describa axeitadamente o mundo actual. O logro deste fin implica a progresiva adquisición de habilidades para acceder á información e realizar unha elaboración persoal do coñecemento, observar a realidade, adoptar criterios válidos para a toma de decisións, desenvolverse con autonomía e iniciativa persoal e relacionarse positivamente cos demais, amosando actitudes de responsabilidade e respecto que contribúan a mellorar a súa calidade de vida e o

benestar colectivo. O entendemento que todo iso require deriva do coñecemento do espazo onde se desenvolven as sociedades, así como a comprensión da sociedade, da súa organización e do seu funcionamento ao longo do tempo.

OBXECTIVOS DA EDUCACIÓN SECUNDARIA PARA ADULTOS.-

A educación básica para persoas adultas pretende desenvolver aquelas capacidades que lles permitan:

- a) Formarse unha imaxe adecuada de si mesmos, das súas características e posibilidades, valorando a súa experiencia, o esforzo e a superación das dificultades.
- b) Mostrar actitudes solidarias e tolerantes, valorando as situacións en que se deben realizar proxectos comúns e rexeitando todo tipo de discriminacións debidas á raza, ao sexo, á clase social, ás crenzas e a outras características individuais, sociais e culturais.
- c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial aqueles relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa.
- d) Valorar criticamente as crenzas, actitudes e valores básicos da nosa tradición e patrimonio e doutras existentes, discernindo a súa validez.
- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- f) Desenvolver e consolidar o espírito emprendedor e a confianza en sí mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.

- h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co obxectivo de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.
- j) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes nas que esta se atopa, incluídas aquelas que proporcionan as tecnoloxías da información e comunicación, tratala de forma autónoma e crítica e trasmitila de maneira organizada e intelixible.
- j) Utilizar estratexias de identificación e resolución de problemas nos diversos campos de coñecemento e de experiencia mediante procedementos intuitivos e de razoamento lóxico, contrastándoas e reflexionando sobre o proceso seguido.
- k) Analizar os mecanismos básicos que rexen o funcionamento do medio físico, valorar as repercusións que sobre el teñen as actividades humanas e contribuír activamente á súa defensa, conservación e mellora como elemento determinante da calidade de vida.
- l) Coñecer e valorar o desenvolvemento científico e tecnolóxico, as súas aplicacións e a incidencia no medio físico e social.
- m) Coñecer e apreciar o patrimonio natural e cultural, sobre todo o de Galicia, e contribuír activamente á súa conservación e mellora.
- n) Entender a diversidade lingüística e cultural como un dereito dos pobos e dos individuos á súa identidade, desenvolvendo unha actitude de interese e respecto para o exercicio deste dereito, en especial no referente ao uso da lingua galega.
- o) Valorar as consecuencias dos actos e decisións persoais na saúde individual e colectiva así como os beneficios que supoñen os hábitos saudables.
- p) Combinar a cualificación técnica e profesional adquirida cun comportamento social e coa capacidade de afrontar e solucionar problemas.

CONTRIBUCIÓN DA MATERIA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.-

As principais achegas desta materia á obtención das competencias clave de aprendizaxe son:

- **COMPETENCIA DE COMUNICACIÓN LINGÜÍSTICA (CCL).**- A aprendizaxe deste ámbito social require a interacción social, a interpretación e expresión da concepción do mundo sendo esencial o desenvolvemento da competencia lingüística. O alumnado adquire coñecementos sobre a organización e o funcionamento da sociedade en que vive á vez que se familiariza con diferentes estilos comunicativos formais. A consecución dos estándares de aprendizaxe propostos require a práctica de distintas destrezas adquiridas ao longo da vida mediante o uso da lingua, que implican o manexo de diferentes modalidades de comunicación e o acceso a múltiples soportes de información, con textos en varios formatos, nos cales se empregan diversas linguaxes e sistemas de representación, tendo sempre presente que a linguaxe é un instrumento humano básico porque permite razoar e argumentar dun xeito crítico.
- **COMPETENCIA MATEMÁTICA E COMPETENCIAS BÁSICAS EN CIENCIA E TECNOLOXÍA (CMCCT).**- O desenvolvemento do ámbito social contribúe á adquisición da competencia matemática xa que o alumnado ten que aplicar procesos de razoamento lóxico para comprender o funcionamento básico do sistema económico e político actual así como elaborar plans de acción que permitan alcanzar obxectivos persoais e profesionais e mellorar a calidade de vida. Ademais, fomenta a capacidade crítica e a aptitude apropiada para a elaboración de xuízos fundados ao abordar problemas cotiáns. Tanto a interpretación de acontecementos e fenómenos como a experimentación no ámbito das ciencias sociais implican a comprensión e o manexo do sistema numérico, a realización de cálculos, a estimación e o cálculo de magnitudes, a situación no espazo, o tratamento e a representación da información e a valoración do azar e da probabilidade. Necesitan a aplicación do razoamento matemático e as súas ferramentas para describir, interpretar e predicir distintos fenómenos nos seus respectivos contextos, demostrando os resultados matemáticos e valorando as solucións pola súa fiabilidade e veracidade. Así mesmo, favorecen o incremento de destrezas para abordar a incerteza, o tratamento dos datos e os razoamentos cualitativos e cuantitativos de maneira lóxica e argumentada para establecer relacións, para deducir conclusións coherentes ben fundamentadas a problemas cotiáns e para ampliar actitudes relacionadas coa asunción de criterios éticos asociados á ciencia, como a conservación dos recursos naturais e outras cuestións ambientais. Todo iso contribúe ao desenvolvemento das capacidades necesarias para xerar coñecemento intrínseco ao método de investigación das ciencias sociais.
- **COMPETENCIA DIXITAL (CD).**- O estudo das ciencias sociais implica necesariamente o uso das novas tecnoloxías da información e da comunicación e, por tanto, leva ao incremento das habilidades de procura, selección e compilación de información e a desenvolver unha actitude crítica para analizar e interpretar a validez e fiabilidade do contido co fin de resolver

problemas, avaliar novas fontes de información e motivar a curiosidade polo coñecemento. Ademais, este ámbito social contribúe á ampliación de capacidades comprendidas na competencia dixital para seleccionar os soportes máis apropiados para observar, elaborar hipóteses, informarse, experimentar, solucionar todo tipo de problemas, executar as tarefas técnicas adecuadamente e elaborar conclusións ben fundamentadas. Propón aprendizaxes mediante o uso dos diferentes recursos das tecnoloxías da información e da comunicación de maneira responsable, fiable e segura, tanto para resolver problemas como para producir novos contidos e comunicalos.

- **COMPETENCIA APRENDER A APRENDER (CAA).**- A metodoloxía didáctica propia do ensino deste ámbito social prepara para formarse permanentemente ao longo da vida mediante propostas que permiten ao alumnado aprender a observar e expor cuestións sobre a realidade, a informarse, a estudar, a realizar unha elaboración persoal do coñecemento, a reflexionar e a responder ás cuestións que se formulan na súa vida cotiá. Todo iso esperta a curiosidade, incrementa a motivación para incorporar novos coñecementos e facilita a execución de estratexias metacognitivas para unha aprendizaxe autónoma eficiente. Desenvolver proxectos específicos das ciencias sociais axuda a conseguir un nivel relevante en autonomía e eficacia da propia aprendizaxe, ao que se chega mediante traballos individuais e grupais. A formación en diferentes áreas do saber científico require un proceso introspectivo para valorar e relacionar os intereses e coñecementos previos con novos saberes e empregar todas as estratexias de estudo e traballo aprendidas: escoita activa, lectura, comprensión, análise, síntese, estruturación da información, elaboración persoal do saber, aplicación do coñecemento etc.
- **COMPETENCIA SOCIAL E CÍVICA (CSC).**- A análise e a reflexión sobre os contidos do ámbito social contribúen a afianzar a capacidade de identificar, interpretar, apreciar e axuizar acontecementos, feitos, fenómenos, comportamentos, hábitos e valores para relacionarse socialmente mediante o diálogo, a cooperación e a participación a nivel local, nacional e europeo. Implican a toma de decisións ben fundamentadas e argumentadas para a comprensión e expresión de diferentes puntos de vista. Potencian actitudes inspiradas no exercicio da liberdade, o respecto, a tolerancia, a igualdade e a non discriminación. Deste xeito, a persoa prepárase para participar na actividade social e cívica de acordo con valores socialmente establecidos, axudándose a tomar conciencia democrática.
- **COMPETENCIA SENTIDO DA INICIATIVA E ESPÍRITO EMPREENDEDOR (CSIEE).**- As tarefas necesarias para dar sentido aos contidos do ámbito social fomentan a capacidade de transformar ideas en actos, partindo de habilidades e destrezas persoais, ao incluír estratexias metacognitivas e procedementos que dotan ás persoas adultas de recursos para desenvolverse adecuadamente e afrontar de maneira autónoma retos persoais, sociais, académicos e laborais de moi diversa índole. Consecuentemente, promóvense aptitudes para aproveitar a información, desenvolver ideas, resolver problemas e presentar conclusións innovadoras. Por outra banda, potencian a capacidade de análise, o pensamento crítico, a resolución de

problemas e a toma de decisións do individuo ao propoñer a interpretación e a análise crítica da información, coñecementos e acontecementos relacionados coas ciencias sociais. Deste xeito, favorécese o aumento da capacidade requirida para afrontar a incerteza, deseñar e poñer en práctica plans de acción eficaces, propoñendo e argumentando solucións a diferentes problemas cotiáns, económicos e sociais, con autonomía e iniciativa persoais.

- **COMPETENCIA CONCIENCIA E EXPRESIÓNS CULTURAIS (CCEC).**- A persoa enriquece a súa competencia cultural ao coñecer, comprender, interpretar e gozar do labor humano, abordándoo como obxecto de estudo e como fonte de inspiración de creacións artísticas. A intervención humana na natureza e a cultura dos pobosponse de manifesto na arte cos propósitos de informar, educar, crear e recrearse. A tecnoloxía é un constituínte esencial da cultura actual e, por iso, desempeña un papel fundamental como obxecto de estudo e representación e como instrumento de creación artística. Este ámbito social realiza achegas importantes á competencia en conciencia e expresións culturais ao propoñer a reflexión e a posta en práctica de actitudes de respecto, aceptación e desfrute das diferentes manifestacións culturais e artísticas, valorando a liberdade de expresión, o dereito á diversidade cultural e o diálogo entre culturas e sociedades, pasadas e actuais, locais e universais, cun espírito aberto, positivo e solidario. Os contidos do ámbito social contribúen ao coñecemento do medio físico, dos espazos humanos, ao desenvolvemento da ciencia e da tecnoloxía, ao funcionamento económico e á evolución histórica da humanidade. Tratan saberes de diversas disciplinas: xeografía, historia, socioloxía, demografía, economía, ecoloxía, arte, arqueoloxía etc. Procuran favorecer a comprensión dos acontecementos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, a análise dos procesos que dan lugar aos cambios históricos e á reflexión sobre experiencias colectivas de todos os tempos ata a actualidade cunha visión de futuro, axudando a ter unha visión clara da importancia do comportamento económico, individual e colectivo das persoas na procura da satisfacción das súas necesidades, así como da produción e organización dos bens e servizos e a distribución dos recursos. As propostas didácticas para o ensino e a aprendizaxe deste ámbito social deben enfocarse a dotar á persoa de ferramentas que lle permitan levar a bo termo proxectos persoais e profesionais, individuais e colectivos, similares aos posibles retos presentes e futuros da súa vida diaria. En todo momento se debe ter presente a compoñente social do proceso de aprendizaxe e deberán aproveitarse todas as oportunidades para formar ó individuo en aptitudes de cooperación e de comunicación con persoas da súa contorna que favorezan a adquisición de condutas asertivas e colaboradoras. Así mesmo, é necesario que se expoñan proxectos que contribúan a que o alumnado desenvolva unha imaxe axustada de si mesmo e da contorna en que se desenvolve, identifique necesidades e intereses propios e alleos e os satisfaga, pense e acometa plans persoais, académicos e laborais. As tarefas e as actividades contidas nos proxectos presentarán exercicios de reflexión que potencien procesos de pensamento complexos e análise de feitos e situacións, para detectar causas, implicacións e consecuencias. Deben facilitarse instrucións para aprender a observar, recoñecer, examinar, analizar, discernir, considerar, estudar, sintetizar, expresar, explicar, representar e expoñer de maneira coherente emocións, pensamentos, experiencias e ideas. Ter en conta as instrucións axudará o alumnado para ser máis capaz

de atender, concentrarse, autorregularse, escoitar activamente, empregar a linguaxe interna, meditar, deliberar, especular, cooperar e axuizar para resolver problemas reais. Os procesos emprenderanse empregando servizos e recursos humanos e materiais ao alcance do alumnado na súa vida cotiá a través da oferta de entidades, institucións e administracións públicas e privadas. As tecnoloxías da información e da comunicación, usadas como ferramentas de traballo nos procesos de aprendizaxe, serán fundamentais para facilitar ao alumnado o acceso ao currículo e á resolución de problemas de aprendizaxe. Doutra banda, as novas tecnoloxías constituiranse en contidos esenciais dos proxectos pola súa importancia destacada na sociedade actual.

SOCIEDADE NIVEL I: MÓDULO I :ELEMENTOS CURRICULARES: OBXECTIVOS, CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTANDARES DE APRENDIZAXE E COMPETENCIAS CLAVE.-

CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS DA MATERIA:

- Identificar, localizar e analizar, a diferentes escalas, as características do medio físico e as interaccións que os diferentes grupos sociais establecen con él.
- Identificar, localizar e comprender as características básicas da diversidade xeográfica do mundo.
- Individualizar os tres sectores da economía recoñecendo as súas características e actividades económicas principais especialmente no mundo desenvolvido (Galicia, España, UE).
- Coñecer a dinámica e a estrutura da poboación relacionando con feitos históricos, sociais e culturais.
- Saber interpretar gráficos que estén vencellados coa poboación, cos sectores da economía e argumentar a súa causalidade.
- Comprender os comportamentos demográficos actuais valorando as súas consecuencias no mundo.
- Adquirir unha perspectiva global da evolución da humanidade.
- Identificar causas e consecuencias dos feitos históricos e dos procesos de evolución e cambio, relacionándoos cos factores que os orixinaron.
- Coñecer as manifestacións artísticas máis relevantes e contextualizalas.
- Localizar no tempo e no espazo os períodos, culturas e acontecementos históricos da antigüidade.
- Adquirir e empregar vocabulario específico das ciencias sociais.
- Obter e relacionar todo tipo de información, aprendendo a tratala de xeito autónomo.
- Realizar debates sobre temas de actualidade que poidan ter referentes na antigüidade ou nos contidos xeográficos.

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1: O medio físico				
e g h i	B1.1. A Terra: localización, representación.	B1.1. Manexar todas as formas de representación do noso planeta en diferentes soportes e aplicacións.	B1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares utilizando datos de coordenadas xeográficas en mapas convencionais e en versión dixital. GRAO MÍNIMO-BASICO	CD CMCCT CAA
			B1.1.2. Comprende o funcionamento dos fusos horarios e practica coa axuda de aplicacións informáticas.	
	B1.2. Componentes básicos e formas de relevo.	B1.2. Describir e situar as formas de relevo e os componentes básicos do medio físico de Galicia, España, Europa e o mundo.	B1.2.1. Sitúa nos diferentes tipos de mapas físicos as principais unidades do relevo de Galicia, España, Europa e o mundo. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CCL
			B1.2.2. Enumera e describe as características do relevo de Galicia, España, Europa e o mundo. GRAO MÍNIMO-BASICO	

e g h i k	B1.3. Medio físico de Galicia, España, Europa e o mundo.	B1.3. Localizar, analizar, e comparar os principais conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico galego, español, europeo e mundial.	B1.3.1. Interpreta mapas representativos dos principais conxuntos bioclimáticos de Galicia, España, Europa e o mundo. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CCL CMCCT CD
			B1.3.2. Compara as principais zonas climáticas seguindo cadeas argumentais.	CAA CCL CD
			B1.3.3 Descubre os trazos distintivos de cada tipo de clima mediante explicacións que levan implícitas a interpretación de resultados matemáticos e científicos.	CAA CMCCT CD CCL
Bloque 2: O espazo humano				
e g h i n	B2.1. A poboación en Galicia, España e Europa.	B2.1. Analizar as características da poboación galega, española e europea.	B2.1.1. Describe as características da poboación europea e explica as pirámides de idade de Galicia e España. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CCL
			B2.1.2. Interpreta os trazos da poboación mediante táboas, gráficos e mapas en diferentes soportes convencionais e programas informáticos.	CMCCT CD
e g	B2.2. A organización territorial de Galicia, España e Europa.	B2.2. Coñecer a organización territorial de Galicia, España e Europa e localizala en mapas políticos.	B2.2.1. Comprende a organización territorial europea no contexto actual.	CAA CD

h i	B2.3. Movements migratorios, asentamentos e proceso de urbanización.	B2.3. Deducir os trazos da poboación galega, española e europea en relación coa súa distribución, evolución, dinámica, migracións e políticas de poboación.	GRAO MÍNIMO-BASICO	
			B2.2.2. Le e elabora mapas políticos de Galicia, España e Europa. GRAO MÍNIMO-BASICO	CCL CSC
			B2.3.1. Compara áreas de poboación segundo a súa distribución, evolución e dinámica.	CAA CCL CSC
e g h i j	B2.4. Actividade humana: sistemas e sectores económicos e áreas produtivas.	B2.4. Deducir os recursos naturais dispoñibles, a súa situación, o modo de extracción e a utilidade a partir da propia experiencia e das informacións dos medios de comunicación.	B2.3.2. Comprende as causas e consecuencias da evolución da demografía e os movementos migratorios. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CCL CSC
			B2.3.3. Describe a evolución de asentamentos humanos ao longo da historia e razoa o proceso de urbanización, localizando as grandes áreas urbanas de Galicia, España e Europa. GRAO MÍNIMO-BASICO	
e g h i j	B2.4. Actividade humana: sistemas e sectores económicos e áreas produtivas.	B2.4. Deducir os recursos naturais dispoñibles, a súa situación, o modo de extracción e a utilidade a partir da propia experiencia e das informacións dos medios de comunicación.	B2.4.1. Enumera e localiza os principais recursos naturais de Galicia, España e Europa. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CD CCL CSC
			B2.4.2. Explica con axuda de representacións a actividade humana	

			necesaria para obter os recursos naturais.	
			B2.4.3. Razona os criterios adoptados na toma de decisións, para ofrecer propostas de uso sustentable dos recursos naturais nun contexto dado, e a repercusión na riqueza da zona.	
e g h i j l	B2.5. Sectores económicos.	B2.5. Razoar a relación entre os sectores económicos e as actividades humanas de produción coa axuda de mapas, gráficos, táboas e outras fontes que reflicten os recursos e a produción dos tres sectores produtivos.	B2.5.1. Elabora mapas conceptuais coa estrutura fundamental dos sectores económicos. GRAO MÍNIMO-BASICO	CD CCL CSC
			B2.5.2. Analiza comparativamente mapas das principais zonas produtoras e dos sectores predominantes nas distintas rexións.	CMCCT CD CCL
			B2.5.3. Coñece e valora as achegas dos últimos avances tecnolóxicos e relaciónaas co benestar da humanidade.	CAA CMCCT CD CSC
e g h i j	B2.6. Áreas económicas.	B2.6. Valorar a estrutura de produción, de asignación de recursos, distribución e consumo de bens e servizos nunha área e relacionar isto coas consecuencias do predominio dun determinado sector na zona.	B2.6.1. Comprende a relación entre os elementos dos grandes sistemas económicos: necesidades humanas, actividades económicas, sistemas produtivos e problemas económicos. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CMCCT CD

			B2.6.2. Expón a valoración comparativa dos diferentes sistemas económicos a partir da información seleccionada no formato que considere máis axeitado. Establece unha relación entre factores económicos e políticos.	CAA CMCCT
			B2.6.3. Expón o funcionamento do comercio, sinalando os organismos implicados despois dun proceso de investigación realizado coa axuda das tecnoloxías da información e da comunicación.	CD CCL CSC
Bloque 3: A historia				
a	B3.1. A evolución das especies e a hominización.	B3.1. Entender o proceso de hominización.	B3.1.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	CAA CMCCT
e	B3.2. A periodización na Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	B3.2. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.	B3.2.1. Distingue etapas históricas polos seus trazos fundamentais. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CMCCT
f			B3.2.1. Interpreta diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CMCCT CAA
b	B3.3. Paleolítico: etapas; características das	B3.3. Coñecer as características da vida humana	B3.3.1. Explica, a través dun esquema	CSC

c e g k m	formas de vida; cazadores recolectores. B3.4. Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. B3.5. Prehistoria galega: megálitos e petróglifos.	correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	comparativo, a diferenza entre os dous períodos en que se divide a Prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un. GRAO MÍNIMO-BASICO	CCL CAA
			B3.3.2. En relación coas primeiras actividades e de cara ás subseguintes, planifica, revisa e avalía o seu propio proceso de elaboración do coñecemento histórico.	CAA
c e h i l	B3.6. As primeiras manifestacións culturais: restos materiais e artísticos; pintura e escultura. As primeiras descubertas e invencións. Os primeiros ritos relixiosos.	B3.4. Interpretar a evolución histórica da humanidade relacionando factores naturais, sociais, políticos, económicos e culturais.	B3.4.1. Expón en formato multimedia a aparición das primeiras descubertas e invencións da humanidade, xunto ás súas consecuencias.	CSC CCEC CCL CD CAA
b c e g k o	B3.7. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	B3.5. Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do Neolítico.	B3.5.1. Describe formas de organización socioeconómica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCL
c e h	B3.8. Idade Antiga: avances culturais e científicos, as primeiras relixións organizadas. A arte no mundo antigo.	B3.6. Recoñecer a importancia das novas descubertas, interpretando a evolución histórica da humanidade.	B3.6.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos). GRAO	CSC CAA

i j l			MÍNIMO-BASICO	
			B3.6.2. Identifica os trazos distintivos das primeiras civilizacións e valora o seu legado cultural GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CMCCT CCEC CCL
b c e g k o	B3.9. Mundo clásico. Grecia: as polis gregas e a súa expansión. O imperio de Alexandre Magno e o helenismo.	B3.7. Coñecer os trazos principais das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia.	B3.7.1. Identifica trazos da organización sociopolítica e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA
			B3.7.2. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	CSC CCL CAA CSIEE
			B3.7.3. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo, identificando a confluencia no tempo de diversas culturas en diferentes lugares.	CSC CAA
			B3.7.4. Elabora un mapa do imperio de Alexandre Magno.	
c e f	B3.10. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.	B3.8. Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais.	B3.8.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCEC CCL

h j l			B3.8.2. Dá exemplos representativos das áreas do saber grego e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	CSC CCEC CMCCT CAA CCL
c e f g o m	B3.11. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e Imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	B3.9. Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.	B3.9.1. Elabora unha liña cronolóxica que conteña as distintas etapas da civilización romana, seleccionando os feitos fundamentais que teñen lugar nelas. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA
			B3.9.2. Analiza as institucións romanas e identifica a súa influencia e pervivencia na actualidade.	CSC CAA CSIEE CCL
c d e h j l	B3.12. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.	B3.10. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando os que son específicos.	B3.10.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCEC CAA CCL
c e g	B3.13. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. O proceso de romanización.	B3.11. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente.	B3.11.1. Elabora, en formato multimedia, unha liña cronolóxica que indique as fases da romanización da Península Ibérica.	CSC CAA CD

k l m			B3.11.2. Emprega as tecnoloxías da información e da comunicación para investigar exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.	CSC CCEC CAA CD
			B3.11.3. Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCEC

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN.-

A avaliación terá en conta os diferentes elementos que constitúen o currículo: as competencias básicas, os obxectivos, os contidos, os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe.

AVALIACIÓN INICIAL.-

A primeira quincena de clases comezarase cunha avaliación inicial oral ou/e escrita como toma de contacto co alumnado para detectar calquera tipo de problemas ou carencias educativas e de aprendizaxe no que toca a actitudes, coñecementos, vocabulario, expresión, etc.

A avaliación inicial facilítanos un coñecemento moi significativo sobre o grupo de referencia en cuestión e ademais tamén nos proporciona información substantiva sobre diversos aspectos individuais dos nosos alumnos e alumnas que nos permitirá:

- Identificar ao alumnado que necesita un maior seguimento ou adaptación de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requira atención específica.
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos para cada grupo favorecendo a intervención individual).
- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares que cómpre adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.

- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.
- Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe, especialmente, co titor.

AVALIACION ORDINARIA:

Ao longo do curso están programadas dúas sesións de avaliación correspondéndose cadansúa cun bimestre. A última delas coincidirá coa avaliación final ordinaria do mes de febreiro.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA:

Na lexislación vixente contéplase a realización dun exame ou proba extraordinaria no mes de maio para aqueles alumnos/as que non superaron a materia ao longo das preceptivas avaliacións ordinarias. As datas de realización destas probas de maio serán acordadas polo centro e serán públicas, correspondéndolle ao Departamento de Xeografía e Historia o deseño desa proba escrita. Para superar a devandita proba o alumnado deberá obter necesariamente unha nota de 5 ou superior a 5, do caso contrario, a materia non será avaliada positivamente e quedará pendente para o vindeiro curso académico.

INSTRUMENTOS, PROCEDEMENTOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN.-

O principal instrumento de avaliación será **o exame** que **suporá un 80% da nota**, tendo en conta os seguintes aspectos:

- Comentarios de textos, mapas históricos, tábos estatísticas, gráficas, etc
- Comentarios de mapas xeográficos, climogramas, mapas do tempo, cliseries, etc
- Localización de elementos xeográficos sobre bases cartográficas específicas, etc.
- Cuestións teóricas sobre temas concretos ou conceptos.
- Definición de vocabulario específico tanto de xeografía como de historia.
- Identificación e caracterización de persoaxes históricos ou acontecementos de gran significación histórica.
- Cuestións tipo test sobre diferentes aspectos xeográficos, acontecementos ou persoeiros históricos.

Nas probas escritas todas as cuestións irán numeradas especificándose a valoración de cada unha delas e valorarase especialmente unha correcta capacidade discursiva. **Como mínimo realizarase un exame por avaliación.**

De xeito complementario tamén se terá en conta a realización de traballos individuais ou en equipo sobre cuestións xeográficas e históricas determinadas así como a elaboración de fichas bibliográficas, comentarios de textos e de noticias xornalísticas,

cartografía xeográfica e histórica, táboas estatísticas, gráficas, etc, probas orais de aula, lectura comprensiva, comentarios de recursos audiovisuais, seguimento do caderno de clase, etc **podendo sumar por estes conceptos ata un 20% da nota final.**

A boa presentación, corrección, comprensión, orde e puntualidade serán criterios determinantes á hora de valorar positivamente todos estes traballos. Tamén se terá moi en conta o emprego dun rexistro lingüístico formal e culto, esforzándose por empregar a terminoloxía específica das Ciencias Sociais.

No caso da elaboración de traballos deberase evitar en todo momento o corta/pega tradicional, debendo citar correctamente a bibliografía/webgrafía ou fontes documentais consultadas (textuais, gráficas, cartográficas ou fotográficas, etc) incidindo na súa autoría e procedencia.

Os intentos de engano, fraude, ou copia na realización ou elaboración de calquera proba implicará que a devandita proba sexa cualificada cunha puntuación de 0 puntos.

Para que o alumnado poida ter unha avaliación positiva terá que acadar como mínimo un 5 que resultará da suma das probas escritas obxectivas (80%) máis dos traballos obrigatorios/voluntarios programados polo profesor tanto na aula como na casa (20%). No caso de que a avaliación numérica resultante presentase decimais a ponderación cara a nota seguinte estableceríase a partir de 0,7(ou sexa, que todo alumnado que iguale ou supere o devandito 0,7 ponderaría cara a nota seguinte: 5,7 = 6; 6,7 = 7, etc). **As recuperacións** serán as determinadas polo profesor.

Para obter unha cualificación positiva na avaliación final a media aritmética das dúas avaliacións parciais deberá ser igual ou superior a 5.

No caso de que houbera alumnos/as que non puideran asistir ao centro por efecto da COVID-19 artellarase un sistema alternativo e complementario de avaliación individualizada. Neste contexto, podería ser contemplada a posibilidade de adiar os exames non realizados ou ben ser substituídos pola entrega de actividades e traballos a través da aula virtual ou do correo electrónico. Para a cualificación valoraríase:

- A presentación das actividades e traballos propostas, en tempo e forma, e a corrección dos mesmos.
- Tendo en conta a situación de excepcionalidade valoraranse sempre de forma personalizada e flexible as circunstancias propias de cada alumno, buscando o máis favorable para eles.

Naquel **alumnado que presente dificultades de aprendizaxe significativas** (leves ou máis agravadas) poderían adaptárselle os contidos e recursos materiais subministrados, as diferentes probas escritas e orais e todo tipo de traballos individualizados de aula ou para realizar na casa, sempre en función das prescricións educativas suxeridas pola figura do/a Orientador/a, do/a Profesora Terapeuta e do propio docente en cuestión.

TEMPORALIZACIÓN:

1ª AVALIACIÓN:

Tema 1: A Terra e a súa representación

Tema 2: O relevo terrestre

Tema 3: Medio físico de Galicia, España e Europa

Tema 4: A poboación

2ª AVALIACIÓN

Tema 5: A prehistoria

Tema 6: As civilizacións fluviais: Mesopotamia e Exipto

Tema 7: A Civilización grega

Tema 8: A civilización romana

Tema 9: O territorio de España e Galicia na antigüidade

Esta temporalización será orientativa e flexible dependendo das diferentes circunstancias condicionantes que poidan afectar ao proceso de ensino-aprendizaxe ao longo do curso, cando máis, nunha situación excepcional de pandemia sanitaria como a que estamos vivindo.

SOCIEDADE NIVEL I: MÓDULO II :ELEMENTOS CURRICULARES: OBXECTIVOS, CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTANDARES DE APRENDIZAXE E COMPETENCIAS CLAVE.-

CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS DA MATERIA:

- Localizar no tempo e no espazo períodos e acontecementos históricos.
- Comprender a noción de simultaneidade e evolución e as representacións de secuencias temporais.
- Recoñecer as causas e as consecuencias nos feitos e procesos históricos distinguindo a súa natureza.
- Buscar, obter e seleccionar información da contorna de fontes escritas, iconográficas, gráficas, audiovisuais e as proporcionadas polas tecnoloxías da información, elaborando de forma escrita a información obtida.
- Recoñecer os elementos básicos que caracterizan os estilos artísticos e a interpretación de obras importantes consideradas no seu contexto.
- Analizar aspectos relevantes da época medieval ou moderna relacionándoos con feitos relevantes da actualidade.
- Realizar tarefas en grupo e participar en discusións e debates con actitude construtiva, crítica e tolerante.
- Coñecer o funcionamento das sociedades democráticas apreciando os seus valores fundamentais.
- Analizar e valorar as distintas culturas como un dos trazos característicos das sociedades actuais

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
------------	----------	-------------------------	---------------------------	--------------------

Bloque 1: O medio físico				
e f i j k l	B1.1. Aproveitamento e futuro dos recursos naturais.	B1.1. Percibir e apreciar a importancia da protección dos espazos naturais.	B1.1.1. Localiza en diferentes tipos de cartografía zonas naturais protexidas. GRAO MÍNIMO-BASICO	CMCCT CD
			B1.1.2. Enumera criterios para recoñecer o valor engadido de determinados espazos naturais. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CD
			B1.1.3. Expón as achegas de determinadas paisaxes ao desenvolvemento sustentable e ao ben colectivo. GRAO MÍNIMO-BASICO	
			B1.1.4. Desenvolve un proxecto creativo e innovador para sensibilizar sobre a importancia de protexer un espazo natural próximo.	CSIEE CAA CSC
			B1.1.5. Deseña un proxecto de conservación dun espazo natural anticipando, asumindo e xestionando riscos.	CSIEE CD

b e f i k l	B1.2. Desenvolvemento sustentable. Impacto ambiental e aproveitamento dos recursos.	B1.2. Identificar, describir e axuizar a acción humana sobre o ambiente e as súas consecuencias.	B1.2.1. Relata diferentes tipos de intervención humana na natureza ao longo da historia. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSIEE CCL
			B1.2.2. Investiga as causas e as consecuencias da acción humana sobre a natureza. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSIEE CAA
			B1.2.3. Axuíza actuacións concretas da intervención humana valorando os seus resultados.	CSIEE CCEC
			B1.2.4. Realiza un proxecto de investigación en equipo para ofrecer unha resposta científica a un problema ambiental próximo.	CCL CD CSC
c d e i j k l	B1.3. Espazos naturais protexidos.	B1.3. Propor estratexias para a conservación e mellora do contorno natural e resolver os problemas que se presenten.	B1.3.1. Emite xuízos fundados tras observar, interpretar e analizar actitudes que inciden na conservación do ambiente.	CAA CSC
			B1.3.2. Indaga boas prácticas sobre un desenvolvemento sustentable contrastando	CAA CSIEE CCEC

			diferentes fontes de información.	
			B1.3.3. Argumenta a incidencia da acción humana sobre o ambiente e formula iniciativas para compensala. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CSIEE
			B1.3.4. Comprende cambios producidos no ambiente e relaciona os efectos ofrecendo respostas fundamentais aos problemas atopados.	CD CAA CSC
Bloque 2: Economía e tecnoloxía				
b e h i j l	B2.1. A globalización económica e o comercio internacional.	B2.1. Estimar o impacto da globalización económica, do comercio internacional e dos procesos de integración.	B2.1.1. Define a globalización económica e identifica algún dos seus factores partindo de pescudas na prensa e na internet. GRAO MÍNIMO-BASICO	CCL CD CAA
			B2.1.2. Valora o grao de interconexión das diferentes economías mundiais e aplica a perspectiva global para emitir xuízos críticos.	CD CSIEE CMCCT

			B2.1.3. Argumenta as razóns que xustifican e inflúen no intercambio económico entre países. GRAO MÍNIMO-BASICO	CCL CMCCT
			B2.1.4. Analiza acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e do comercio internacional. GRAO MÍNIMO-BASICO	CCL CD CCEC
c e i j p	B2.2. A economía no espazo da Unión Europea.	B2.2. Analizar a economía da Unión Europea tendo en conta as actividades dos diferentes sectores detectando desequilibrios territoriais.	B2.2.1. Fundamenta a importancia do mercado común europeo desde diferentes puntos de vista. GRAO MÍNIMO-BASICO	CCL CCEC
			B2.2.2. Debate sobre as vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da UE.	CCL CAA CSC
			B2.2.3. Pescuda sobre as competencias da UE e as súas principais institucións en materia de economía dos países membros.	CCL CAA CCEC
			B2.2.4. Sintetiza as peculiaridades	CCL

			da economía da UE. GRAO MÍNIMO-BASICO	CD
a b e f i j p	B2.3. A consideración económica no ambiente e a incidencia dos últimos avances tecnolóxicos na economía.	B2.3. Pescudar o impacto da revolución tecnolóxica a nivel local, rexional, nacional e global, prevendo posibles escenarios ambientais supranacionais e discutindo as novas realidades do espazo globalizado.	B2.3.1. Reflexiona sobre o impacto do desenvolvemento sustentable na economía internacional.	CCL CSC
			B2.3.2. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das tecnoloxías da información e da comunicación a distintos niveis xeográficos	CD
			B2.3.3. Pon de manifesto algún aspecto conflictivo da revolución tecnolóxica acudindo a diferentes sistemas de representación da información.	CMCCT
			B2.3.4. Discute a incidencia da revolución industrial e tecnolóxica no quecemento global.	CCL CSC CCEC
Bloque 3: A historia				
b	A Idade Media	B3.1. Describir os aspectos	B3.1.1. Coñece os trazos	CAA

d e g i	B3.1. A Idade Media: causas e etapas. A Alta Idade Media. O Feudalismo. A Baixa Idade Media. O renacer das cidades e a crise do século XIV.	socioeconómicos, políticos e culturais da Idade Media.	representativos desde a caída do Imperio romano ata a Idade Moderna: os reinos xermánicos e cristiáns, o Imperio bizantino e os pobos musulmáns da Idade Media. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCL
			B3.1.2. Expón as características da sociedade feudal. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CSC CCL
b d e g i	B3.2. Al-Andalus, os reinos cristiáns e peninsulares. Os reinos de Taifas e as coroas de Castela e Aragón. Galicia na Idade Media.	B3.2. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.	B3.2.1. Comprende as orixes do Islam e a súa evolución.	CAA CSC
			B3.2.2. Sinala a importancia de Al-Andalus ao longo da historia. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA CD
			B3.2.3. Elabora e interpreta mapas que describan os procesos de conquista e repoboación na Península Ibérica. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA
c d l	B3.3. A arte na Idade Media. Arte románica, gótica e islámica.	B3.3. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.	B3.3.1. Recoñece e expón as características da arte románica, gótica e islámica así como da	CSC CAA CCEC

m			música medieval mediante ilustracións representativas. GRAO MÍNIMO-BASICO	
b c l	A Idade Moderna			
	B3.4. As descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.	B3.4. Entender os procesos de conquista e colonización e as súas consecuencias.	B3.4.1. Reflexiona sobre diferentes interpretacións de acontecementos relevantes da historia moderna tales como a conquista e colonización de América. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA CCEC
b e g h	B3.5. As monarquías autoritarias en Europa: os Austrias españois. O século XVII en Europa: o absolutismo. Galicia na Idade Moderna.	B3.5. Explicar a temporalización da Idade Moderna, situando os principais feitos dos cambios históricos en relación coa etapa anterior.	B3.5.1. Sitúa nunha liña do tempo acontecementos relevantes da Idade Moderna. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CSC CD
c d l m	B3.6. O Renacemento e o Humanismo. Características e repercusión. A arte renacentista e barroca.	B3.6. Comprender a significación histórica da etapa do Renacemento en Europa.	B3.6.1. Contextualiza o Renacemento e o Humanismo na historia europea coa axuda de diferentes fontes históricas. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCEC

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN.-

A avaliación terá en conta os diferentes elementos que constitúen o currículo: as competencias básicas, os obxectivos, os contidos, os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe.

AVALIACIÓN INICIAL.-

A primeira quincena de clases comezarase cunha avaliación inicial oral ou/e escrita como toma de contacto co alumnado para detectar calquera tipo de problemas ou carencias educativas e de aprendizaxe no que toca a actitudes, coñecementos, vocabulario, expresión, etc.

A avaliación inicial facilítanos un coñecemento moi significativo sobre o grupo de referencia en cuestión e ademais tamén nos proporciona información substantiva sobre diversos aspectos individuais dos nosos alumnos e alumnas que nos permitirá:

- Identificar ao alumnado que necesita un maior seguimento ou adaptación de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requira atención específica.
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos para cada grupo favorecendo a intervención individual).
- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares que cómpre adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.
- Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe, especialmente co titor.

AVALIACION ORDINARIA.-

Ao longo do curso están programadas dúas sesións de avaliación correspondéndose cadansúa cun bimestre. A última delas poderá coincidir coa avaliación final do período ordinario do mes de xuño polo que o período abranguido entre a avaliación final ordinaria (que se terá que celebrar antes do 21 de xuño do 2024) e a realización das probas extraordinarias dedicarase a actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e titoría.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA

O alumnado que non supere a materia logo da avaliación final do período ordinario terá dereito a realizar unha proba extraordinaria. Asimesmo, o período abranguido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo (antes do 21 de xuño do 2024) dedicárase á preparación das probas extraordinarias e a actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e titoría. Esta proba extraordinaria só será superada cando o alumno obteña unha puntuación igual ou superior a 5.

INSTRUMENTOS, PROCEDEMENTOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN.-

O principal instrumento de avaliación será **o exame** que **suporá un 80% da nota**, tendo en conta os seguintes aspectos:

- Comentarios de textos, mapas históricos, táboas estatísticas, gráficas, etc
- Comentarios de mapas xeográficos, climogramas, mapas do tempo, cliserias, etc
- Localización de elementos xeográficos sobre bases cartográficas específicas, etc.
- Cuestións teóricas sobre temas concretos ou conceptos.
- Definición de vocabulario específico tanto de xeografía como de historia.
- Identificación e caracterización de persoaxes históricos ou acontecementos de gran significación histórica.
- Cuestións tipo test sobre diferentes aspectos xeográficos, acontecementos ou persoaxes históricos.

Nas probas escritas todas as cuestións irán numeradas especificándose a valoración de cada unha delas e valorárase especialmente unha correcta capacidade discursiva. **Como mínimo realizarase un exame por avaliación.**

De xeito complementario tamén se terá en conta a realización de traballos individuais ou en equipo sobre cuestións xeográficas e históricas determinadas así como a elaboración de fichas bibliográficas, comentarios de textos e de noticias xornalísticas, cartografía xeográfica e histórica, táboas estatísticas, gráficas, etc, probas orais de aula, lectura comprensiva, comentarios de recursos audiovisuais, seguimento do caderno de clase, etc **podendo sumar por estes conceptos ata un 20% da nota final.**

A boa presentación, corrección, comprensión, orde e puntualidade serán criterios determinantes á hora de valorar positivamente todos estes traballos. Tamén se terá moi en conta o emprego dun rexistro lingüístico formal e culto, esforzándose por empregar a terminoloxía específica das Ciencias Sociais.

No caso da elaboración de traballos deberase evitar en todo momento o corta/pega tradicional, debendo citar correctamente a bibliografía/webgrafía ou fontes documentais consultadas (textuais, gráficas, cartográficas ou fotográficas, etc) incidindo na súa autoría e procedencia.

Os intentos de engano, fraude, ou copia na realización ou elaboración de calquera proba implicará que a devandita proba sexa cualificada cunha puntuación de 0 puntos.

Para que o alumnado poida ter unha avaliación positiva terá que acadar como mínimo un 5 que resultará da suma das probas escritas obxectivas (80%) máis dos traballos obrigatorios/voluntarios programados polo profesor tanto na aula como na casa (20%). No caso de que a avaliación numérica resultante presentase decimais a ponderación cara a nota seguinte estableceríase a partir de 0,7 (ou sexa, que todo alumnado que iguale ou supere o devandito 0,7 ponderaría cara a nota seguinte: 5,7 = 6; 6,7 = 7, etc). **As recuperacións** serán as determinadas polo profesor.

Para obter unha cualificación positiva na avaliación final a media aritmética das dúas avaliacións parciais deberá ser igual ou superior a 5.

Aqueles alumnos/as que non obteñan unha cualificación positiva deberán adicar o período abranguido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo (antes do 21 de xuño do 2023) a actividades recuperación daquelas competencias e estándares de aprendizaxe non superados a través das correspondentes probas escritas (ou orais) (80% da nota) e traballos programados polo docente (boletíns de actividades) tendo dereito á realización dunha proba extraordinaria.

Aqueles alumnos/as que si obteñan unha cualificación positiva deberán adicar o período abranguido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo á realización de actividades de apoio, reforzo ou ampliacións daquelas competencias e estándares de aprendizaxe programados polo docente.

No caso de que houbera alumnos/as que non puideran asistir ao centro por efecto da COVID-19 artellarase un sistema alternativo e complementario de avaliación individualizada. Naquel **alumnado que presente dificultades de aprendizaxe significativas** (leves ou máis agravadas) deberán adaptárselle os contidos e recursos materiais subministrados, as diferentes probas escritas e orais e todo tipo de traballos individualizados de aula ou para realizar na casa, sempre en función das prescricións educativas suxeridas pola figura do/a Orientador/a, do/a Profesora Terapeuta e do propio docente en cuestión.

TEMPORALIZACIÓN:

1ª AVALIACIÓN:

- *Tema 1: Aproveitamento e futuro dos recursos naturais.*
- *Tema 2: Desenvolvemento sustentable. Impacto ambiental e e aproveitamento dos recursos.*
- *Tema 3: Espazos naturais protexidos.*
- *Tema 4: A globalización económica e o comercio internacional.*

- *Tema 5: A economía no espazo da Unión Europea.*

2ª AVALIACIÓN

- *Tema 6: A consideración económica no ambiente e a incidencia dos últimos avances tecnolóxicos na economía.*
- *Tema 7: A idade media.*
- *Tema 8: : Al Andalus, os reinos cristiáns e peninsulares.*
- *Tema 9: A idade moderna.*

Esta temporalización será orientativa e flexible dependendo das diferentes circunstancias condicionantes que poidan afectar ao proceso de ensino-aprendizaxe ao longo do curso, cando máis, nunha situación excepcional de pandemia sanitaria como a que estamos vivindo.

SOCIEDADE NIVEL II: MÓDULO I :ELEMENTOS CURRICULARES: OBXECTIVOS, CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTANDARES DE APRENDIZAXE E COMPETENCIAS CLAVE.-

CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS DA MATERIA:

- Localizar no tempo e no espazo dos acontecementos e procesos históricos máis relevantes do mundo contemporáneo.
- Análizar feitos ou situacións relevantes da actualidade, con indagación dos seus antecedentes históricos.
- Procurar, seleccionar e obter información de fontes escritas, diferenciando os feitos das opinións e contrastando a información.
- Valorar os dereitos humanos e rexeitar calquera forma de discriminación e de dominio.
- Coñecer os trazos característicos do Antigo Réxime para comprobar o cambio no mundo contemporáneo.
- Identificar os factores que desencadearon as revolucións políticas en Europa e América.
- Caracterizar cada unha das fases da revolución industrial: sectores industriais máis importantes, fontes de enerxía principais e maiores potencias industriais, así como os principais cambios a nivel social.
- Caracterizar o período coñecido como Paz Armada, identificar as causas profundas e as causas inmediatas que provocaron o estourido da 1ª Guerra Mundial.
- Analizar as consecuencias económicas e políticas da Gran Guerra.
- Recoñecer as causas profundas e as causas inmediatas da 2ª Guerra Mundial e valorar as súas consecuencias.
- Introducir ao alumnado nos procedementos da xestión e a planificación económica.
- Comprender os conceptos de aforro e endebedamento.
- Achegar ao alumnado aos mecanismos do mercado financeiro.
- Valorar os dereitos e deberes dos consumidores.

Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1: Historia				

b c d l m	B1.1. A Ilustración e a revolución científica. O alcance das novas correntes do pensamento en España e Galicia.	B1.1. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.	B1.1.1. Analiza a obra de autores clave do inicio da Idade Contemporánea e a súa influencia cultural, social, política e económica.	CSC CCEC CAA
			B1.1.2. Valora o alcance da Ilustración e da revolución científica dos séculos XVII e XVIII. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CMCCT CAA
			B1.1.3. Manifesta unha actitude crítica e de rexeitamento ante as manifestacións culturais que supoñan discriminación de calquera tipo.	CSC CCEC
c e f j	B1.2. O século XVIII: as revolucións burguesas e a crise do Antigo Réxime.	B1.2. Comprender o inicio da Idade Contemporánea desde unha perspectiva social, política e económica.	B1.2.1. Narra de xeito sintético os principais feitos das revolucións burguesas do século XVIII, dando explicacións causais e valorando vantaxes e inconvenientes. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA CCL
	B1.3. Do Imperio Napoleónico á época da Restauración.	B1.3. Analizar as dificultades da diplomacia europea e o alcance dos conflitos durante a época napoleónica.	B1.3.1. Analiza as relacións entre reinos europeos que conduciron ás guerras.	CSC CCL

c e f	B1.4. Os Borbóns en España. Da Guerra de Sucesión á Guerra da Independencia. Galicia no século XVIII.	B1.4. Explicar, a través do caso español, os intentos de adaptación do Antigo Réxime e o mantemento do poder por parte dos monarcas europeos na época da Ilustración.	B1.4.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA
c e i j	B1.5. A Revolución Industrial.	B1.5. Describir os feitos relevantes da Revolución Industrial, tendo en conta o seu encadeamento causal e o tipo de progreso que implica, e analizar os conseguíntes cambios económicos en España e Galicia.	B1.5.1. Analiza a evolución da industrialización en España e en diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA CCL
			B1.5.2. Compara o proceso da Revolución Industrial en Inglaterra co doutros países.	CSC CMCCT
			B1.5.3. Valora a industrialización en España e Galicia e a súa repercusión política e económica. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CMCCT CAA
			B1.5.4. Detecta e expón de maneira sintética os beneficios e inconvenientes que xerou a Revolución Industrial tendo en conta a situación laboral dos sectores máis desfavorecidos.	CSC CAA

c f i	B1.6. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: liberalismo e nacionalismo. Alcance dos procesos revolucionarios en España e Galicia.	B1.6. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	B1.6.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA CCL
			B1.6.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	
c i l m	B1.7. Avances científicos e tecnolóxicos no século XIX. A arte.	B1.7. Valorar os movementos culturais e os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, consecuencia das revolucións industriais.	B1.7.1. Elabora un eixe cronolóxico cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CD CAA
			B1.7.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	CSC CCEC
			B1.7.3. Comenta analiticamente diferentes tipos de obras de arte do século XIX. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCEC CCL
b c d	B1.8. A expansión imperialista. A conquista do mundo por parte das potencias industrializadas. España e	B1.8. Establecer xerarquías causais da evolución do imperialismo, identificando as potencias e a repartición de poder no mundo	B1.8.1. Razona a relación entre o imperialismo, a xeopolítica mundial e as relacións económicas	CSC CAA CCL

i	Galicia durante o auge do colonialismo.	no último cuarto do século XIX e principios do XX.	supranacionais.	
			B1.8.2. Establece interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914. GRAO MÍNIMO-BASICO	
c d e i	B1.9. O mundo de 1914 a 1918. A Primeira Guerra Mundial. A Revolución Rusa.	B1.9. Explicar os aspectos fundamentais da Gran Guerra e a Revolución Rusa, as súas consecuencias, e as súas interconexións.	B1.9.1. Comprende os aspectos básicos da Primeira Guerra Mundial e a orixe do novo mapa político de Europa. GRAO MÍNIMO-BASICO	
			B1.9.2. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade. GRAO MÍNIMO-BASICO	
b c e i j	B1.10. A época de Entreguerras: de 1919 a 1939. Os felices anos 20. A crise de 1929. O auge dos fascismos.	B1.10. Comprender os acontecementos, fitos e procesos máis importantes do período de Entreguerras e analizar as causas do auge dos fascismos en Europa.	B1.10.1. Contrasta diferentes interpretacións de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia verbo dos procesos máis importantes do período de Entreguerras. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CD CAA

			B1.10.2. Contrasta a crise de 1929 con crises posteriores.	CSC CAA CCL CMCCT
			B1.10.3. Valora a loita da muller no movemento sufraxista. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA
			B1.10.4. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA CCL
	B1.11. A Segunda Guerra Mundial (1939-1945).	B1.11. Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial e o contexto en que se desenvolveu o Holocausto, así como as súas consecuencias.	B1.11.1. Narra dunha forma fundamentada as causas e consecuencias da Segunda Guerra Mundial a distintos niveis temporais e xeográficos. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CD CAA CCL
			B1.11.2. Interpreta as razóns da fin da Segunda Guerra Mundial a nivel europeo e mundial. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCL CAA
			B1.11.3. Explica as fases do	CSC

			conflicto coa axuda de mapas e outras representacións.	CD CAA CCL
			B1.11.4. Elabora un xuízo persoal do Holocausto e as súas consecuencias a partir de información procedente de diversas fontes.	CSC CCEC CD CCL
b c d j	B1.12. O primeiro terzo do século XX en España e Galicia. II República e Guerra Civil.	B1.12. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil.	B1.12.1. Explica as principais reformas durante a II República española e reaccións a elas. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCL CAA
			B1.12.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional. GRAO MÍNIMO-BASICO	
Bloque 2: Economía				
a e h i p	B2.1. Ingresos e gastos. Identificación e control. B2.2. Xestión do orzamento. Obxectivos e prioridades.	B2.1. Realizar un orzamento persoal distinguindo entre os tipos de ingresos e gastos e controlar o seu grao de cumprimento e as posibles necesidades de adaptación.	B2.1.1. Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu seguimento. GRAO MÍNIMO-	CAA CD CMCCT

			BASICO	
			B2.1.2. Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado.	
			B2.1.3. Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.	
a c f i p	B2.3. Planificación económico-financieira: necesidades económicas nas etapas da vida.	B2.2. Decidir con racionalidade ante as alternativas económicas da vida persoal, e relacionalas co benestar propio e social.	B2.2.1. Comprende as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. Esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa de acordo coas decisións tomadas e coa marcha da actividade económica nacional.	CAA CSIEE
a i j p	B2.4. Aforro e endebedamento. Os plans de pensións. B2.5. Risco e diversificación.	B2.3. Expresar unha actitude positiva cara ao aforro e empregar o aforro como medio para alcanzar diversos obxectivos.	B2.3.1. Recoñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto. GRAO MÍNIMO-BASICO B2.3.2. Analiza as vantaxes e inconvenientes do endebedamento,	CAA CSC

			valorando o risco e seleccionando a decisión máis axeitada para cada momento. GRAO MÍNIMO-BASICO	
B2.6. O diñeiro. B2.7. Contratos financeiros: contas e tarxetas de débito e crédito. B2.8. Relacións no mercado financeiro: información e negociación. B2.9. Implicacións dos contratos financeiros. Dereitos e responsabilidades dos/das consumidores/as no mercado financeiro.	B2.4. Recoñecer o funcionamento básico do diñeiro e diferenciar os tipos de contas bancarias e de tarxetas emitidas como medios de pagamento, e valorar a oportunidade do seu uso con garantías e responsabilidade.	B2.4.1. Comprende os termos fundamentais e describe o funcionamento das contas na operativa bancaria.	CCL CMCCT	
		B2.4.2. Valora e comproba a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos. GRAO MÍNIMO-BASICO	CCL CAA CD	
		B2.4.3. Recoñece a capacidade de negociación coas entidades financeiras e analiza os procedementos de reclamación ante estas.	CAA CD	
		B2.4.4. Identifica e explica as	CCL	

			modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa. GRAO MÍNIMO-BASICO	CD CMCCT
a c i p	B2.10. O seguro como medio para a cobertura de riscos. Tipoloxía de seguros.	B2.5. Coñecer o concepto de seguro e a súa finalidade.	B2.5.1. Identifica, describe e clasifica os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CCL CMCCT

PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN.-

A avaliación terá en conta os diferentes elementos que constitúen o currículo: as competencias básicas, os obxectivos, os contidos, os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe.

AVALIACIÓN INICIAL.-

A primeira quincena de clases comezarase cunha avaliación inicial oral ou/e escrita como toma de contacto co alumnado para detectar calquera tipo de problemas ou carencias educativas e de aprendizaxe no que toca a actitudes, coñecementos, vocabulario, expresión, etc.

A avaliación inicial facilítanos un coñecemento moi significativo sobre o grupo de referencia en cuestión e ademais tamén nos nos proporciona información substantiva sobre diversos aspectos individuais dos nosos alumnos e alumnas que nos permitirá:

- Identificar ao alumnado que necesita un maior seguimento ou adaptación de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requira atención específica.
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos para cada grupo favorecendo a intervención individual).
- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares que cómpre adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.
- Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe, especialmente co titor.

AVALIACION ORDINARIA:

Ao longo do curso están programadas dúas sesións de avaliación correspondéndose cadansúa cun biestremestre. A última delas coincidirá coa avaliación final ordinaria do mes de febreiro.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA:

Na lexislación vixente contéplase a realización dun exame ou proba extraordinaria no mes de maio para aqueles alumnos/as que non superaron a materia ao longo das preceptivas avaliacións ordinarias. As datas de realización destas probas de maio serán acordadas polo centro e serán públicas, correspondéndolle ao Departamento de Xeografía e Historia o deseño desa proba escrita. Para superar a devandita proba o alumnado deberá obter necesariamente unha nota de 5 ou superior a 5, do caso contrario, a materia non será avaliada positivamente e quedará pendente para o vindeiro curso académico.

INSTRUMENTOS, PROCEDEMENTOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN.-

O principal instrumento de avaliación será **o exame** que **suporá un 80% da nota**, tendo en conta os seguintes aspectos:

- Comentarios de textos, mapas históricos, tábos estatísticas, gráficas, series económicas, etc
- Comentarios de mapas xeográficos e localización de elementos xeográficos sobre bases cartográficas específicas, etc.
- Cuestións teóricas sobre temas concretos ou conceptos.
- Definición de vocabulario específico tanto de xeografía como de historia como de economía.
- Identificación e caracterización de persoaxes históricos ou acontecementos de gran significación histórica.
- Cuestións tipo test sobre diferentes aspectos xeográficos, acontecementos ou persoaxes históricos.

Nas probas escritas todas as cuestións irán numeradas especificándose a valoración de cada unha delas e valorarase especialmente unha correcta capacidade discursiva. **Como mínimo realizárase un exame por avaliación.**

De xeito complementario tamén se terá en conta a realización de traballos individuais ou en equipo sobre cuestións xeográficas e históricas determinadas así como a elaboración de fichas bibliográficas, comentarios de textos e de noticias xornalísticas, cartografía xeográfica e histórica, táboas estatísticas, gráficas, etc, probas orais de aula, lectura comprensiva, comentarios de recursos audiovisuais, seguimento do caderno de clase, etc **podendo sumar por estes conceptos ata un 20% da nota final.**

A boa presentación, corrección, comprensión, orde e puntualidade serán criterios determinantes á hora de valorar positivamente todos estes traballos. Tamén se terá moi en conta o emprego dun rexistro lingüístico formal e culto, esforzándose por empregar a terminoloxía específica das Ciencias Sociais.

No caso da elaboración de traballos deberase evitar en todo momento o corta/pega tradicional, debendo citar correctamente a bibliografía/webgrafía ou fontes documentais consultadas (textuais, gráficas, cartográficas ou fotográficas, etc) incidindo na súa autoría e procedencia.

Os intentos de engano, fraude, ou copia na realización ou elaboración de calquera proba implicará que a devandita proba sexa cualificada cunha puntuación de 0 puntos.

Para que o alumnado poida ter unha avaliación positiva terá que acadar como mínimo un 5 que resultará da suma das probas escritas obxectivas (80%) máis dos traballos obrigatorios/voluntarios programados polo profesor tanto na aula como na casa (20%). No caso de que a avaliación numérica resultante presentase decimais a ponderación cara a nota seguinte estableceríase a partir de 0,7(ou sexa, que todo alumnado que iguale ou supere o devandito 0,7 ponderaría cara a nota seguinte: 5,7 = 6; 6,7 = 7, etc). **As recuperacións** serán as determinadas polo profesor.

Para obter unha cualificación positiva na avaliación final a media aritmética das dúas avaliacións parciais deberá ser igual ou superior a 5.

No caso de que houbera alumnos/as que non puideran asistir ao centro por efecto da COVID-19 artellarase un sistema alternativo e complementario de avaliación individualizada. Neste contexto, podería ser contemplada a posibilidade de adiar os exames non realizados ou ben ser substituídos pola entrega de actividades e traballos a través da aula virtual ou do correo electrónico. Para a cualificación valoraríase:

- A presentación das actividades e traballos propostas, en tempo e forma, e a corrección dos mesmos.
- Tendo en conta a situación de excepcionalidade valoraranse sempre de forma personalizada e flexible as circunstancias propias de cada alumno, buscando o máis favorable para eles.

Naquel **alumnado que presente dificultades de aprendizaxe significativas** (leves ou máis agravadas) poderían adaptárselle os contidos e recursos materiais subministrados, as diferentes probas escritas e orais e todo tipo de traballos individualizados de aula ou para realizar na casa, sempre en función das prescricións educativas suxeridas pola figura do/a Orientador/a, do/a Profesora Terapeuta e do propio docente en cuestión.

TEMPORALIZACIÓN:

1ª AVALIACIÓN:

Tema 1: A crise do Antigo Réxime.

Tema 2: A Revolución Industrial e os cambios sociais.

Tema 3: Revolucións liberais e Nacionalismos.

Tema 4: Avances científicos e tecnolóxicos. A Arte.

2ª AVALIACIÓN

Tema 5: Imperialismo, guerra e revolución.

Tema 6: O mundo de Entreguerras.

Tema 7: A Segunda Guerra Mundial.

Tema 8: España: da crise do 98 á Guerra Civil.

Tema 9: O diñeiro.

Esta temporalización será orientativa e flexible dependendo das diferentes circunstancias condicionantes que poidan afectar ao proceso de ensino-aprendizaxe ao longo do curso, cando máis, nunha situación excepcional de pandemia sanitaria como a que estamos vivindo.

SOCIEDADE NIVEL II: MÓDULO II :ELEMENTOS CURRICULARES: OBXECTIVOS, CONTIDOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTANDARES DE APRENDIZAXE E COMPETENCIAS CLAVE.-

CONCRECIÓN DOS OBXECTIVOS DA MATERIA:

- Localizar no tempo e no espazo os acontecementos e procesos históricos máis relevantes do mundo contemporáneo.
- Analizar feitos ou situacións relevantes da actualidade, indagando nos seus antecedentes históricos.
- Procurar, seleccionar e obter información de fontes escritas, diferenciando os feitos das opinións e contrastando a información.
- Valorar os dereitos humanos e rexeitar calquera forma de discriminación e de dominio.
- Definir que se entende por Guerra Fría e contextualizar este período axeitadamente diferenciando as etapas de maior e menor tensión entre os dous bloques enfrontados.
- Identificar os sucesos máis significativos do reinado de Alfonso XIII e explicar os factores que conduciron á decadencia e desaparición da Restauración.
- Caracterizar as distintas etapas políticas da Segunda República e destacar os acontecementos principais en cada unha delas e os seus protagonistas.
- Caracterizar o Franquismo como un réxime ditatorial e describir as características que se mantiveron durante todo o período.
- Analizar a evolución económica e social dos países do bloque occidental.
- Explicar o proceso de colapso do bloque comunista e a transición do comunismo ao capitalismo nestes países.
- Analizar as características das relacións internacionais tras ese proceso.
- Comprender en que consiste a globalización e os seus efectos sobre as distintas rexións.
- Describir os principais cambios sociais que se produciron no mundo actual.

- Distinguir as etapas que se diferencian na historia da España democrática e comparar as distintas políticas que se levaron a cabo en cada período.
- Valorar cales foron os logros da democracia e que problemas quedan aínda pendentes.
- Describir os diferentes itinerarios formativos.
- Coñecer os rudimentos do dereito e os riscos laborais.

Bloque 1: A historia

e g h i	B1.1. A existencia dun mundo bipolar. A Guerra Fría.	B1.1. Analizar as relacións entre o bloque de EUA e a URSS para comprender o concepto da Guerra Fría.	B1.1.1. Interpreta a evolución dos EUA e da URSS e os seus aliados a partir de fontes literarias e audiovisuais. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA CCL
			B1.1.2. Utiliza fontes históricas e historiográficas para comprender e explicar conflitos da época da guerra fría. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA
b d g h i	B1.2. O proceso de descolonización.	B1.2. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	B1.2.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCL
			B1.2.2. Distingue contextos diferentes do mesmo proceso. Por exemplo: África subsahariana (anos 50 e 60) e a India.	CSC CAA
	B1.3. A evolución das grandes potencias: URSS e EUA: sociedade, política, economía e cultura.	B1.3. Contrastar as vantaxes e inconvenientes da evolución económica, política, social e cultural dos grandes bloques políticos do século XX e as consecuencias inmediatas e posteriores.	B1.3.1. Relaciona a organización política coa evolución social, económica e cultural dos dous grandes sistemas socioeconómicos de finais do século XX. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCL

			B1.3.2. Desenvolve unha actitude crítica ante os diferentes enfoques dun mesmo feito histórico, analizando e contrastando as fontes de información.	CSC CAA
			B1.3.3. Sopesa as consecuencias positivas e os problemas que xeran as diferentes posturas para tomar decisións políticas e económicas.	CSC CAA CCL
c d g h i n	B1.4. A ditadura de Franco e a transición política de España cara á democracia.	B1.4.1. Analizar o establecemento da ditadura en España, a súa evolución e consecuencias.	B1.4.1. Coñece o proceso que conduciu da Guerra Civil á ditadura. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA CCL
		B1.4.2. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social na España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso.	B1.4.2. Describe a situación da posguerra durante a ditadura española na relación con outros contextos similares. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CAA
			B1.4.3. Axuíza as consecuencias do réxime ditatorial en España no século XX. GRAO MÍNIMO-BASICO	CAA CCL
			B1.4.4. Elabora unha cronoloxía de acontecementos fundamentais da	CSC CCL

			transición española. GRAO MÍNIMO-BASICO	
			B1.4.5. Valora os acertos do proceso de democratización en España.	CSC CAA
			B1.4.6. Analiza feitos e acontecementos conflictivos na España democrática. GRAO MÍNIMO-BASICO	
e g h i	B1.5. O mundo recente entre os séculos XX e XXI. A globalización. A revolución tecnolóxica. Consecuencias.	B1.5. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a revolución tecnolóxica. Consecuencias.	B1.5.1. Busca na prensa novas sobre algún sector con relacións globalizadas e elabora argumentos a prol e en contra.	CSC CD CCL CAA
a d g h j	B1.6. Distintas formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.	B1.6. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	B1.6.1. Interpreta o renacemento e declive das nacións no novo mapa político europeo da época.	CSC CAA
			B1.6.2. Comprende os pros e contras do estado de benestar. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC
a c d	B1.7. O derrubamento dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.	B1.7. Coñecer as causas e consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.	B1.7.2. Analiza os aspectos políticos, económicos e culturais despois dos cambios producidos	CSC CAA CCL

g i j			polo colapso da URSS. GRAO MÍNIMO-BASICO	
	B1.8. A constitución da Unión Europea.	B1.8. Describir a evolución da construción da Unión Europea.	B1.8.1. Comprende as causas da constitución da Unión Europea. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSC CCL
			B1.8.2. Discute sobre a situación actual da Unión Europea e o seu futuro.	CAA CSC CCL
Bloque 2: Iniciación á actividade emprendedora e empresarial				
a f i p	B2.1. Autonomía e autoconhecimento. A iniciativa emprendedora e o/a empresario/a na sociedade. B2.2. Intereses, aptitudes e motivacións persoais para a carreira profesional.	B2.1. Describir as calidades persoais e as destrezas asociadas á iniciativa emprendedora, analizando os requisitos de distintos postos de traballo e actividades empresariais.	B2.1.1. Identifica as calidades persoais, as actitudes, as aspiracións e a formación propias das persoas con iniciativa emprendedora, e describe a actividade dos/das empresarios/as e o seu papel na xeración de traballo e benestar social. GRAO MÍNIMO-BASICO	CSIEE CAA
			B2.1.2. Investiga con medios telemáticos as áreas de actividade profesional do seu contorno, os tipos de empresa que as	CD CAA CSIEE

			desenvolven e os postos de traballo en cada unha, razoando os requisitos para o desempeño profesional en cada un deles.	
a e f i p	B2.3. Itinerarios formativos e carreiras profesionais. Proceso de procura de emprego en empresas do sector. Autoemprego. Proceso de toma de decisións sobre o itinerario persoal.	B2.2. Tomar decisións sobre o itinerario vital propio comprendendo as posibilidades de emprego, o autoemprego e a carreira profesional en relación coas habilidades persoais e as alternativas de formación e aprendizaxe ao longo da vida.	B2.2.1. Deseña un proxecto de carreira profesional propia relacionando as posibilidades do ámbito coas calidades e as aspiracións persoais e valorando a opción do autoemprego e a necesidade de formación ao longo da vida.	CAA CSIEE
			B2.2.2. Desenvolve habilidades sociais e actúa de acordo con actitudes e valores democráticos.	
			B2.2.3. Fórmase para mellorar o seu benestar individual e contribuír á cohesión social.	
a c i p	B2.4. Dereito do traballo. B2.5. Dereitos e deberes derivados da relación laboral. B2.6. Contrato de traballo e negociación colectiva.	B2.3. Actuar como futuro/a traballador/a responsable coñecendo os seus dereitos e deberes como tal, valorando a acción do Estado e da Seguridade Social na protección da persoa empregada, e comprendendo a	B2.3.1. Identifica as normas e as institucións que interveñen nas relacións entre os/as traballadores/as e as empresas, en relación co funcionamento do	CSC CSIEE

<p>B2.7. Seguridade Social. Sistema de protección. Emprego e desemprego.</p> <p>B2.8. Protección do/da traballador/a e beneficios sociais.</p> <p>B2.9. Riscos laborais. Normas. Planificación da protección na empresa.</p>	<p>necesidade de protección dos riscos laborais.</p>	<p>mercado de traballo. GRAO MÍNIMO-BASICO</p>	
		<p>B2.3.2. Distingue os dereitos e as obrigas que derivan das relacións laborais, e compróboas en contratos de traballo e documentos de negociación colectiva. GRAO MÍNIMO-BASICO</p>	<p>CSC CSIEE CMCCT</p>
		<p>B2.3.3. Describe as bases do sistema da Seguridade Social e as obrigas dos/das traballadores/as e dos/das empresarios/as dentro deste, así como as prestacións mediante procuras nas web institucionais, valorando a súa acción protectora ante as continxencias cubertas. GRAO MÍNIMO-BASICO</p>	<p>CCL CSC CSIEE</p>
		<p>B2.3.4. Identifica as situacións de risco laboral máis habituais nos sectores de actividade económica máis salientables no ámbito e indica os métodos de prevención</p>	<p>CSIEE CAA CMCCT</p>

			legalmente establecidos, así como as técnicas de primeiros auxilios aplicables en caso de accidente ou dano.	
--	--	--	--	--

PROCEDIMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN.-

A avaliación terá en conta os diferentes elementos que constitúen o currículo: as competencias básicas, os obxectivos, os contidos, os criterios de avaliación e os estándares de aprendizaxe.

AVALIACIÓN INICIAL.-

A primeira quincena de clases comezarse cunha avaliación inicial oral ou/e escrita como toma de contacto co alumnado para detectar calquera tipo de problemas ou carencias educativas e de aprendizaxe no que toca a actitudes, coñecementos, vocabulario, expresión, etc.

A avaliación inicial facilítanos un coñecemento moi significativo sobre o grupo de referencia en cuestión e ademais tamén nos nos proporciona información substantiva sobre diversos aspectos individuais dos nosos alumnos e alumnas que nos permitirá:

- Identificar ao alumnado que necesita un maior seguimento ou adaptación de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requira atención específica.
- Saber as medidas organizativas que cómpre adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos para cada grupo favorecendo a intervención individual).
- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares que cómpre adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos destes estudantes.
- Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe, especialmente co titor.

AVALIACION ORDINARIA.-

Ao longo do curso están programadas dúas sesións de avaliación correspondéndose cadansúa cun bimestre. A última delas poderá coincidir coa avaliación final do período ordinario do mes de xuño polo que o período abranguido entre a avaliación final ordinaria (que se terá que celebrar antes do 21 de xuño do 2024) e a realización das probas extraordinarias dedicarase a actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e titoría.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA.-

O alumnado que non supere a materia logo da avaliación final do período ordinario terá dereito a realizar unha proba extraordinaria. Asimesmo, o período abranguido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo (antes do 21 de xuño do 2024) dedicarase á preparación das probas extraordinarias e a actividades de apoio, reforzo, recuperación, ampliación e titoría. Esta proba extraordinaria só será superada cando o alumno obteña unha puntuación igual ou superior a 5.

INSTRUMENTOS, PROCEDEMENTOS E CRITERIOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN.-

O principal instrumento de avaliación será **o exame** que **suporá un 80% da nota**, tendo en conta os seguintes aspectos:

- Comentarios de textos, mapas históricos, táboas estatísticas, gráficas, etc
- Cuestións teóricas sobre temas concretos ou conceptos.
- Definición de vocabulario específico de historia.
- Identificación e caracterización de persoaxes históricos ou acontecementos de gran significación histórica.
- Cuestións tipo test sobre diferentes acontecementos ou persoeiros históricos.

Nas probas escritas todas as cuestións irán numeradas especificándose a valoración de cada unha delas e valorarase especialmente unha correcta capacidade discursiva. **Como mínimo realizarase un exame por avaliación.**

De xeito complementario tamén se terá en conta a realización de traballos individuais ou en equipo sobre cuestións xeográficas e históricas determinadas así como a elaboración de fichas bibliográficas, comentarios de textos e de noticias xornalísticas, cartografía xeográfica e histórica, táboas estatísticas, gráficas, etc, probas orais de aula, lectura comprensiva, comentarios de recursos audiovisuais, seguimento do caderno de clase, etc **podendo sumar por estes conceptos ata un 20% da nota final.**

A boa presentación, corrección, comprensión, orde e puntualidade serán criterios determinantes á hora de valorar positivamente todos estes traballos. Tamén se terá moi en conta o emprego dun rexistro lingüístico formal e culto, esforzándose por empregar a terminoloxía específica das Ciencias Sociais.

No caso da elaboración de traballos deberase evitar en todo momento o corta/pega tradicional, debendo citar correctamente a bibliografía/webgrafía ou fontes documentais consultadas (textuais, gráficas, cartográficas ou fotográficas, etc) incidindo na súa autoría e procedencia.

Os intentos de engano, fraude, ou copia na realización ou elaboración de calquera proba implicará que a devandita proba sexa cualificada cunha puntuación de 0 puntos.

Para que o alumnado poida ter unha avaliación positiva terá que acadar como mínimo un 5 que resultará da suma das probas escritas obxectivas (80%) máis dos traballos obrigatorios/voluntarios programados polo profesor tanto na aula como na casa (20%). No caso de que a avaliación numérica resultante presentase decimais a ponderación cara a nota seguinte estableceríase a partir de 0,7 (ou sexa, que todo alumnado que iguale ou supere o devandito 0,7 ponderaría cara a nota seguinte: 5,7 = 6; 6,7 = 7, etc). **As recuperacións** serán as determinadas polo profesor.

Para obter unha cualificación positiva na avaliación final a media aritmética das dúas avaliacións parciais deberá ser igual ou superior a 5.

Aqueles alumnos/as que non obteñan unha cualificación positiva deberán adicar o período abranguido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo (antes do 21 de xuño do 2023) a actividades recuperación daquelas competencias e estándares de aprendizaxe non superados a través das correspondentes probas escritas (ou orais) (80% da nota) e traballos programados polo docente (boletíns de actividades) tendo dereito á realización dunha proba extraordinaria.

Aqueles alumnos/as que si obteñan unha cualificación positiva deberán adicar o período abranguido entre a avaliación final ordinaria e o remate do período lectivo á realización de actividades de apoio, reforzo ou ampliacións daquelas competencias e estándares de aprendizaxe programados polo docente.

No caso de que houbera alumnos/as que non puideran asistir ao centro por efecto da COVID-19 artellarase un sistema alternativo e complementario de avaliación individualizada. Naquel **alumnado que presente dificultades de aprendizaxe significativas** (leves ou máis agravadas) deberán adaptárselle os contidos e recursos materiais subministrados, as diferentes probas escritas e orais e todo tipo de traballos individualizados de aula ou para realizar na casa, sempre en función das prescricións educativas suxeridas pola figura do/a Orientador/a, do/a Profesora Terapeuta e do propio docente en cuestión.

TEMPORALIZACIÓN:

1ª AVALIACIÓN

- **TEMA 1: A GUERRA FRÍA.**

- *TEMA 2: A DESCOLONIZACIÓN E O TERCEIRO MUNDO.*
- *TEMA 3: O MUNDO DESDE 1945 ATA A ACTUALIDADE.*
- *TEMA 4: ESPAÑA: DA DITADURA Á DEMOCRACIA.*

2ª AVALIACIÓN

- *TEMA 5: A GLOBALIZACIÓN, A REVOLUCIÓN TECNOLÓXICA.*
- *TEMA 6: A CONSTITUCIÓN DA UNIÓN EUROPEA.*
- *TEMA 7: AUTONOMÍA E AUTOCOÑECEMENTO.*
- *TEMA 8: DEREITO DO TRABALLO.*
- *TEMA 9: A PROTECCIÓN DO TRABALLADOR.*

Esta temporalización será orientativa e flexible dependendo das diferentes circunstancias condicionantes que poidan afectar ao proceso de ensino-aprendizaxe ao longo do curso, cando máis, nunha situación excepcional de pandemia sanitaria como a que estamos vivindo.

4.- A METODOLOXÍA DIDÁCTICA.-

NA ENSINANZA SECUNDARIA OBRIGATORIA (ESO) E NA ENSINANZA SECUNDARIA DE ADULTOS (ESA):

O enfoque competencial das materias e o obxectivo de mellora da capacidade comunicativa do alumnado determina a adopción dunha serie de estratexias metodolóxicas que deberán ter en conta os seguintes aspectos:

- Partir da competencia inicial do alumnado e ter en conta a diversidade no que toca ais ritmos e estilos de aprendizaxe.
- Potenciar as metodoloxías activas e participativas fomentando tarefas individuais con outras grupais ou colectivas. Tamén sería sumamente interesante poder desenvolver estratexias metodolóxicas conducentes á aprendizaxe cooperativa ou mesmo por proxectos.
- Enfocar o proceso de ensino-aprendizaxe á realización de tarefas e á resolución de problemas.
- Usar de xeito habitual as Tic.
- Fomentar o papel asesor, fomentador e facilitador do profesor/a.
- No que toca ás estratexias metodolóxicas propiamente ditas deberíase ter en conta:
 - Unha memorización comprensiva.
 - A elaboración de sínteses, esquemas, mapas conceptuais, organizagramas explicativos, etc
 - Indagación e investigación sobre documentos, textos, prensa escrita e dixital, etc.
 - Análise e comentario de textos, mapas, gráficas, táboas estatísticas, obras de arte, recursos audiovisuais, etc.
 - Resolución de problemas, etc.
- No que toca á secuenciación do traballo na Aula:
 - Motivación:
 - Actividades de exploración de ideas e coñecementos previos.
 - Formulación de cuestións que favorezan o conflito cognitivo coa presentación de interrogantes que propicien ou motiven o seu interese por iniciar investigacións individuais.
 - Presentación de actividades con mapas, gráficas, textos, fotos, recursos audiovisuais, etc, actividades sobre coñecementos previos e adquiridos co obxectivo de favorecer o coñecemento dos contidos e o pensamento crítico.
 - Información do Profesor/a:
 - Información básica para todo o alumnado.
 - Información complementaria para reforzo e apoio.
 - Información complementaria para ampliación e afondamento.
 - Traballo persoal:
 - Lectura e comprensión de textos.
 - Memorización comprensiva.
 - Análise e comentario de documentos de natureza variada (textual, gráfica, estatística, fotográfica, cartográfica, audiovisual, obras de arte, mapas de xeografía, etc).

- Elaboración de mapas, gráficas, táboas estatísticas, esquemas, mapas conceptuais, sínteses, organigramas históricos, artísticos e xeográficos, etc.
- Resposta a cuestións e preguntas varias.
- Resolución de problemas.

Debido ás circunstancias especiais nas que se desenvolveron os cursos académicos 2020/21, 2021/22 e 2022/23 e á presenza aínda do Covid-19 utilizaremos a **Aula Virtual** do IES como elemento de apoio (baseada na ferramenta Moodle), en previsión tamén de que houbera que suspender de xeito parcial ou total as clases presenciais por efectos da COVID-19 e atender a todos ou parte dos alumnos/as telematicamente.

Nesa Aula organizaranse as explicacións e tarefas de maneira clara e ordenada para que os alumnos/as poidan atopar todos os materiais cos que traballar. Os contidos dividiranse en temas e neles se lles poderá ofrecer: explicacións en vídeo ou audio, resumos, tarefas de distintos tipos... As tarefas estarán referenciadas ao libro de texto ou aos recursos proporcionados polo profesor/a para facilitar o traballo a todo o alumando, incluso a aqueles que non posúen unha conectividade óptima. O alumnado poderá entregar as actividades a través da Aula Virtual ou do correo electrónico.

En caso de interrupción das clases presenciais tamén se poderán dar clases online a través de **Webex ou outra Plataforma Virtual semellante indicada pola Xunta de Galicia**, sempre cun horario estable e previamente comunicado.

5.- MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.-

- **ACTIVIDADES DE REFORZO E AMPLIACIÓN:**

- Para levar a fin esta atención teranse en conta en todo momento as indicacións feitas polo Departamento de Orientación do centro. Neste senso, elaboraranse materiais educativos para que todo aquel alumnado con necesidades específicas diagnosticadas poida dispor dun conxunto de actividades de reforzo ou de ampliación en función do nivel educativo que teña cada alumno/a. Os obxectivos perseguidos con estas actividades é fornecer a ese alumnado cuns recursos básicos para que se poidan desenvolver diferentes estratexias de ensinanza conducentes a que ese alumnado alcance o máximo desenvolvemento das competencias básicas e os obxectivos de etapa.
- **ALUMNADO CON NECESIDADES ESPECIAIS EDUCATIVAS:**
 - O Departamento de Xeografía e Historia en coordinación co Departamento de Orientación establecerá as medidas curriculares e organizativas oportunas que aseguren ao alumnado con necesidades educativas especiais o seu adecuado progreso. Realizaranse as adaptacións curriculares naqueles casos que se aparten significativamente dos contidos e dos criterios de avaliación establecidos no currículo. Ditas adaptacións cumprirán o procedemento de autorización establecido pola Consellería de Educación.
 - Os alumnos/as con diagnosticados con TDH, TDA, etc poderán dispor de máis tempo para a realización das probas escritas e sempre que o estimen eles nunha proporción razoable. Tamén se lle poderán adaptar o tipo de preguntas formuladas en cada exame seguindo as seguintes indicacións:
 - Respostas curtas.
 - Respostas para relacionar.
 - Preguntas tipo test.
 - Todas estas preguntas estarán individualizadas nos informes correspondentes de Orientación.
 - En suma, todas aquelas opcións avaliadoras que permitan a este alumnado ir superando paseniñamente as adaptacións curriculares establecidas polo Departamento de Xeografía e Historia e o Departamento de Orientación.

6.- TEMAS TRANSVERSAIS: EDUCACIÓN EN VALORES.-

A Área de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia, tanto na ESO, ESA, no Bacharelato diurno e de Adultos ten moi presente dunha forma real a Educación en Valores, polo que consideramos que dende todos os ámbitos temáticos dos diferentes proxectos curriculares se destaca dunha forma global e transversal potenciando que o alumnado:

- Aprenda a valorar e respectar o patrimonio natural, histórico, cultural e artístico asumindo a responsabilidade da súa conservación e mellora.
- Adquiera unha memoria histórica que lle permita elaborar unha interpretación do mundo, aprendendo a respectar e valorar os aspectos comúns así como os diversos.
- Adquiera valores de respecto, tolerancia e solidariedade mediante o coñecemento dos feitos e sucesos das distintas épocas históricas e valore a diversidade xeográfica, natural e cultural.
- Coñeza e valore o funcionamento das sociedades democráticas así como os dereitos e as liberdades da humanidade como un logro irrenunciable e unha condición necesaria para a paz.
- Realice tarefas en grupo e participe en debates para adquirir actitudes construtivas, críticas, tolerantes e respectuosas cos demais.

Nas programacións de aula desenvolveranse as estratexias para traballar os seguintes valores:

- Educación ética e cidadá.
- Educación para a paz.
- Educación non sexista.
- Educación ambiental.
- Educación do consumidor.
- Educación para a saúde.

7.- MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.-

O Departamento de Xeografía e Historia ten seleccionados unha serie de libros de texto para os diferentes cursos da ensinanza secundaria obrigatoria. Nas diferentes materias impartidas no Bacharelato de diurno, coma na ESA ou no Bacharelato en réxime de adultos non se ten escollido ningún libro de texto, sendo o docente a persoa encargada de proporcionarllelos recursos educativos necesarios ao alumnado.

Ao longo deste curso 2023/24 a **Aula Virtual do IES Chamoso Lamas** seguirá desempeñando un importante papel no proceso de ensino-aprendizaxe tanto como ferramenta contedora de contidos como elemento indispensable para o seguimento da programación docente, constituíndo un elemento de comunicación de primeira orde entre o alumnado e o seu profesorado.

8.- CONTRIBUCIÓN DO DEPARTAMENTO AOS DIFERENTES PROXECTOS DESENVOLVIDOS NO CENTRO:

O PROXECTO LECTOR.-

O fomento da lectura convértese nunha actividade prioritaria para comprender os textos escritos, para redactar correctamente e para expresarse oralmente de forma axeitada. Nunha área como Xeografía e Historia a falta de competencia lingüística convértese nun dos principais obstáculos. Parece, polo tanto, preciso fomentar a lectura para garantir a comprensión lingüística dos alumnos, polo que se implementarán as seguintes actividades:

- Potenciarase a lectura dos libros de texto así como as páxinas específicas dedicadas á lectura.
- Fomentarase a creación de Clubs de Lectura nos tempos de lecer e no marco das actividades extraescolares co obxectivo de crear unha conciencia colectiva e colaborativa a carón da lectura nas súas diferentes modalidades, temáticas e presentacións
- Empregaranse textos motivadores, normalmente de carácter narrativo ou xornalístico, coa finalidade de que os alumnos aprendan Xeografía e Historia non só a través do texto expositivo, senón tamén doutros tipos de texto. Asimesmo ensinaráselles aos alumnos a ler textos históricos dun xeito pautado. Os alumnos aprenderán a situar os textos no seu contexto histórico e xeográfico e a seleccionar as ideas principais. Por outra banda aprenderán a realizar actividades de contraste de fontes e de integración da información de varias fontes.
- Promoverase que o alumnado lea un conxunto de informacións para que conformen a súa propia opinión sobre temas polémicos para logo debatelos cos seus compañeiros.
- Tentarase que os alumnos/as aprendan a identificar os aspectos subxectivos dos textos e a reflexionar sobre a función que cumpriron. Ademais analizarán textos de todo tipo: políticos, testemuñais, literarios, epistolares etc.
- Proporcionaranse actividades específicas de comprensión lectora para axudar aos alumnos e alumnas a comprender o que len. Estas actividades de comprensión lectora presentarán unha tipoloxía variada:
 - Actividades sobre o vocabulario máis difícil ou específico.
 - Actividades de selección das ideas principais e que están expresadas de forma explícita no texto.

- Actividades sobre as ideas implícitas, os matices do texto e as relacións entre as ideas (causa-efecto, comparación, semellanza ...), difíciles de descubrir polos alumnos/as, pois adoitan estar ocultos no texto.
- Actividades de realización de cadros, esquemas, táboas, etc., ferramentas que son moi útiles para comprender e estudar.
- Actividades que promovan no alumnado a transformación do estudado en coñecemento propio ben a través da oralidade ou da escrita.

O Departamento de Xeografía e Historia ten incorporado en cursos precedentes un listado de lecturas específicas de cada materia totalmente voluntarias que o profesoir/a correspondente poderá **valorar ata un 0,5 puntos a maiores como axuda á nota final de cada materia**. Os obxectivos perseguidos son promover o hábito da lectura entre os nosos alumnos/as como perfectamente se recolle no Plan Lector do centro, ademais de aprofundar nos coñecementos de cada materia dende outros puntos de vista.

• **LIBROS DE LECTURA RECOMENDADOS PARA 1º ESO (1º ESA) NA MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA:**

- J. COCKAFT., *Jason y los argonautas*.
- V. ANUBUS., *En busca de una patria*.
- R. SUTCLIFF., *Naves negras ante Troya*.
- A. CONAN DOYLE., *El mundo perdido*.
- C. GREINIER., *Los doce trabajos de Hércules*.
- IDEM., *De los héroes de la mitología*.
- IDEM., *Héroes de Grecia en la antigüedad*.
- C. LEDURIER., *Cuentos y leyendas de la mitología celta*.
- J. ÉVANO., *Cuentos y leyendas del antiguo Egipto*.
- J. BAS., *Glabro, legionario romano*.
- T. GAUTIER., *La novela de la momia*.
- E. CALDERÓN., *Roma no paga a traidores*.
- JUAN LUIS ARSUAGA., *Mi primer libro de la Prehistoria*.
- V. MUÑOZ PUELLES., *El viaje de la evolución*.

• **LIBROS DE LECTURA RECOMENDADOS PARA 2º ESO (2º ESA) NA MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA:**

- J. MIRANDE., *Cuentos y leyendas de la Edad Media*.
- F. MARTÍNEZ LAÍNEZ., *El tapiz de Bayeux*.

- T. MARTÍNEZ DE LEZEA., *El mensajero del Rey.*
 - J. A. MAYORAL., *Adonde llegan las nubes.*
 - M. FOREMAN., *El chico que navegó con Colón.*
 - J. L. VELASCO., *El manuscrito godo.*
 - U. ECO., *El nombre de la rosa.*
 - M. LOURENZO GONZÁLEZ., *Tanis I o mocos.*
 - A. SÁNCHEZ AGUILAR., *La leyenda del Cid.*
 - A. MARTÍNEZ MÉNCHEN., *La espada y la rosa.*
 - J. L. VELASCO., *El misterio del Eunuco.*
- **LIBROS DE LECTURA RECOMENDADOS PARA 3º ESO (3º ESA) NA MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA:**
 - **IDADE MODERNA:**
 - C. ROMEU., *Sin tregua.*
 - I. MERINO., *La ruta de las estrellas.*
 - P. MOLINA LLORENTE., *Pálpito de Sol.*
 - G. MOURE., *Yo, que maté de melancolía al pirata Francis Drake.*
 - C. MALLORQUÍ., *La cruz del dorado.*
 - D. DEFOE., *Robinson Crusoe.*
 - M. DELIBES., *El Hereje.*
 - W. SCOTT., *Ivanhoe.*
 - A. DUMAS., *Os tres Mosqueteiros.*
 - TARIQ ALÍ., *A la sombra del granado.*
 - **XEOGRAFÍA:**
 - ISABEL ALLENDE., *El bosque de los pigmeos.*
 - JORDI SIERRA I FABRA., *Nun lugar chamado guerra.*
 - GHAZI ABDEL-QADIR., *Las piedras que hablan.*
 - MANUEL LOURENZO GONZÁLEZ., *Irmán do vento.*
 - DEBORAH ELLIS., *El pan de la guerra.*
 - FRAN ALONSO., *Cartas de amor.*
 - JORDI SIERRA I FABRA., *La música del viento.*
 - IDEM., *La piel de la memoria.*
 - MARILAR ALEIXANDRE., *A Expedición do Pacífico.*

- *AGUSTÍN FERNÁNDEZ PAZ., As flores radiactivas.*
 - *RAMÓN CARIDE., A negrura do mar.*
 - *MARÍA REIMÓNDEZ., Usha.*
 - *ELIA BARCELÓ., La mano de Fatma.*
 - *SAMI NAIR., La inmigración explicada a mi hija.*
 - *MIGUEL DELIBES., La tierra herida.*
 - *TERESA MOURE., A casa dos Lucarios.*
- **LIBROS DE LECTURA RECOMENDADOS PARA 4º ESO (4º ESA) NA MATERIA DE XEOGRAFÍA E HISTORIA:**
 - **SÉCULO XIX:**
 - *B. PÉREZ GALDÓS., Trafalgar.*
 - *J. VERNE., Cinco semanas en globo.*
 - *J. VERNE., Viaje al centro de la Tierra.*
 - *J. VERNE., La vuelta al mundo en ochenta días.*
 - *M. TWAIN., Las aventuras de Tom Sawyer.*
 - *J. FENIMORE COOPER., El último Mohicano.*
 - *L. STEVENSON., La isla del tesoro.*
 - *CH. DICKENS., Oliver Twist.*
 - *J. BAS., El oro de los carlistas.*
 - **SÉCULO XX:**
 - *F. MARÍAS., El vengador del Rift.*
 - *U. ORLEV., Soldados de plomo.*
 - *HUBERT VIERSET E C. DEISTANCHES., No has muerto en Stalingrado.*
 - *J. SIERRA I FABRA., Donde el viento da la vuelta.*
 - *M. ALEIXANDRE., Rúa Carbón.*
 - *J. BOYNE., El niño con el pijama de rayas.*
 - *A. FERNÁNDEZ PAZ., Corredores de sombras.*
 - *SPIEGELMAN., Maus (comic).*
 - *A. MOORE E D. LLOYD., V. Vendetta (comic).*
 - *F. FERNÁN GÓMEZ., Las bicicletas son para el verano.*

- **LIBROS DE LECTURA RECOMENDADOS PARA 1º CURSO BACHARELATO NA MATERIA DE HISTORIA DO MUNDO CONTEMPORÁNEO:**
 - **SÉCULO XIX:**
 - CH. DICKENS., *Historia de dos ciudades.*
 - STHENDAL., *Vermello e negro.*
 - M. DURÁS., *El amante.*
 - I. DINESEN., *Memorias de África.*
 - **SÉCULO XX:**
 - A. MÉNDEZ., *Los girasoles ciegos.*
 - M. ZUSAK., *La ladrona de libros.*
 - E. HEMINGWAY., *Adiós a las armas.*
 - MIGUEL ANXO MURADO., *Fin de século en Palestina.*
 - D. CHACÓN., *La voz dormida.*
 - J. REED., *10 días que conmovieron al mundo.*
 - M. SATRAPI., *Persépolis (comic).*
 - M. ASENSI., *El último Catón.*

- **LIBROS DE LECTURA RECOMENDADOS PARA 2º CURSO BACHARELATO NA MATERIA DE HISTORIA DE ESPAÑA:**
 - **SÉCULO XIX:**
 - L. ALAS CLARÍN., *La Regenta.*
 - N. GORDON., *La Bodega.*
 - A. PÉREZ REVERTE., *Un día de cólera.*
 - **SÉCULO XX:**
 - J. SIERRA I FABRA., *4 días de enero.*
 - M. RIVAS., *O lápiz do carpinteiro.*
 - J. CERCAS., *Soldados de Salamina.*
 - J. LLAMAZARES., *Las rosas de piedra.*

- **LIBROS DE LECTURA RECOMENDADOS PARA 2º CURSO BACHARELATO NA MATERIA DE HISTORIA DA ARTE:**
 - I. FALCONES., *La mano de Fátima.*

- *IDEM., La Catedral del Mar.*
- *K. FOLLET., Los pilares de la Tierra.*
- *D. BROWN., El Código da Vinci.*
- *M. ASENSI., Venganza en Sevilla.*
- *J. NAVARRO., La Biblia de barro.*
- *SUSO DE TORO., Trece badaladas.*
- *A. PÉREZ REVERTE., La tabla de Flandes.*

CONTRIBUCIÓN AO PROXECTO DAS TICS.-

As novas tecnoloxías da información e a comunicación (TIC) forman parte do proxecto educativo actual. Por unha banda, a aparición de Internet supuxo unha revolución na forma de procurar e tratar a información, ata o punto de que se ten convertido na principal fonte de información para case todos; por iso, cómpre que lles ensinemos aos alumnos a manexar Internet e a aproveitar as posibilidades que ofrece para a nosas materias. As novas tecnoloxías ábrenlles novos camiños e formas de traballar na clase e na casa, que poden resultar motivadoras para os alumnos e moi instrutivas desde o punto de vista didáctico. As posibilidades de traballar coas novas tecnoloxías son variadas e cada profesor pode elixir, segundo os seus gustos e necesidades:

- Pódese recorrer a Internet para buscar información sobre actividades ou diversos aspectos de cada materia.
- Pódende empregar recursos multimedia, con presentacións audiovisuais para cada un dos ámbitos temáticos abordados e explicados. Estas presentacións poden proxectarse de dúas maneiras: ben nun encerado dixital, se o houbera, ben simplemente cun ordenador e un canón. Estas presentacións poden incluír animacións, vídeos, imaxes, esquemas, textos e actividades que poden proxectarse ao longo da explicación na clase e que, sen dúbida, farán máis rica e interesante a exposición.
- Pódense empregar proxectos específicos de investigación en Internet: as WebQuests. Trátase de grandes propostas de investigación que os alumnos realizarán en grupo e que ocuparán varias clases. Cada investigación supón a elaboración dun traballo sobre un tema do curso cuxa información debe buscarse en Internet. As WebQuests poden servir para traballar algúns temas do curso cunha metodoloxía indagadora, diferente da tradicional metodoloxía expositiva común na nosa materia, ao mesmo tempo que lles ensinan aos alumnos a procurar información en Internet e a traballar en grupo.
- Tamén se poden visualizar diferentes recursos audiovisuais como materiais complementarios de apoio para un mellor achegamento a cada ámbito temático exposto e explicado.

CONTRIBUCIÓN AO PROXECTO LINGÜÍSTICO.-

As actuacións que se levarán a cabo desde as diferentes materias impartidas polo Departamento de Xeografía e Historia para desenvolver o proxecto lingüístico serán as seguintes:

- Respectarase a lingua establecida polo proxecto lingüístico para a docencia da materia.
- Utilizaranse as medidas de apoio e reforzo establecidas para o correcto uso lingüístico educativo, para alcanzar o obxectivo de fomento do plurilingüismo.
- Adoptaranse medidas para que o alumnado con insuficiente dominio das linguas poida seguir con aproveitamento as ensinanzas que se lle imparten.
- Colaborarase nas actividades organizadas para a dinamización da lingua galega.

CONTRIBUCIÓN AO PLAN DE CONVIVENCIA.-

A través das diferentes materias impartidas dende o Departamento de Xeografía e Historia e seguindo en todo momento o plan de convivencia do centro tentarase:

- Contribuír ao labor de concienciación sobre a importancia dunha axeitada convivencia escolar que permita unha mellor relación no proceso de ensinanza-aprendizaxe.
- Detectar o antes posible conflitos que poidan xurdir nas aulas para resolvelos de maneira pacífica e construtiva.
- Establecer normas de funcionamento e organización das clases de cada materia, da aula multimedia, da aula de informática ou de calquera espazo que se empregue para impartir a docencia do departamento.
- Motivar ao alumnado para que comece a interiorización da cultura do diálogo e a mediación.
- Fomentar o respecto entre todos os membros da comunidade educativa así como a integración de todos os alumnos e alumnas do centro.
- Fomentar a realización de actividades que potencien o respecto á diversidade.

9.- ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

O alumnado da ESA poderá participar en todas aquelas actividades complementarias e extraescolares programadas para o alumnado da ESO en réxime de diurno (Saídas didácticas, roteiros culturais, charlas, conferencias, clubs de lectura, etc).

10.- PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS PARA AVALIAR A PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA, O PROCESO DE ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.-

A reflexión sobre a propia práctica docente é a mellor vía posible de formación permanente, especialmente, cando se fai con rigor e coa axuda de instrumentos válidos.

Neste sentido, no departamento de Xeografía e Historia utilizaranse os seguintes indicadores para avaliar o proceso do ensino e da práctica do profesorado de cada materia:

- A preparación do ensino da materia:
 - Domina os contidos da materia e o marco curricular.
 - Coñece as características, coñecementos e experiencias do alumnado.
 - Domina a didáctica da materia.
 - Organiza os contidos e os estándares de aprendizaxe de maneira coherente co marco curricular e as particularidades do alumnado.
 - As estratexias de avaliación son coherentes cos estándares de aprendizaxe, e permiten demostrar a todo o alumnado o aprendido.

- A creación dun ambiente propicio para a aprendizaxe:
 - Establece un clima de relacións de aceptación, equidade, confianza, solidariedade e respecto.
 - Manifesta altas expectativas sobre as posibilidades de aprendizaxe e desenvolvemento de todos os seus alumnos/as.
 - Establece e mantén formas consistentes de convivencia na aula.
 - Establece un ambiente organizado de traballo e dispón os espazos e recursos en función das aprendizaxes.

- O ensino para a aprendizaxe de todo o alumnado:
 - Comunica de forma clara e precisa os obxectivos e contidos da materia
 - As estratexias de ensino son coherentes, motivadoras e significativas para o alumnado
 - O contido da clase é tratado con rigorosidade conceptual e é comprensible para o alumnado.
 - Utiliza metodoloxías baseadas nas TIC.
 - Optimiza o tempo dispoñible para o ensino.
 - Promove o desenvolvemento do pensamento.
 - Avalía e recolle o proceso de comprensión e ampliación dos contidos por parte do alumnado.

- As responsabilidades profesionais como “Profesor”:
 - O profesor reflexiona sistematicamente sobre a súa práctica.
 - Constrúe relacións profesionais e de equipo cos seus compañeiros.
 - Asume responsabilidades na orientación do seu alumnado.
 - Propicia relacións de colaboración e respecto cos pais.
 - Manexa información actualizada sobre a súa profesión, o sistema educativo e normativa vixente.
 - Participa e comprométese con Proxecto Educativo do centro.
 - Organiza e participa nas actividades colectivas do centro.

Os **instrumentos para avaliar os anteriores indicadores** poderían ser algúns dos seguintes, segundo o caso:

- Autorreflexión do profesorado sobre a súa práctica docente.
- Análise do cumprimento dos diversos aspectos da programación (obxectivos, contidos, metodoloxía,...).
- Análise dos resultados académicos.
- Reunións entre o profesorado.
- Enquisas persoais ou anónimas ao alumnado sobre diferentes aspectos.

Respecto á **Avaliación da Programación Didáctica** resulta fundamental para podela correxir e adecuala á realidade e ás necesidades que presenta cada grupo tendo en conta a atención á diversidade. Ao mesmo tempo permitirá unha mellor visión da mesma para redactar a Programación dos cursos seguintes.

Ao longo do curso, nas correspondentes reunións de departamento, valorarase o cumprimento da mesma atendendo ás Programacións de Aula desenvolvidas por cada docente para cada materia e curso. Nesas xuntanzas de tipo pedagóxico faranse constar todas aquelas incidencias (referente aos obxectivos, contidos, estándares de aprendizaxe, instrumentos de avaliación, criterios de cualificación, temporalización, materias e recursos educativos, aspectos actitudinais do alumnado, etc) que se consideren oportunas e que teñan que ver dun xeito directo ou indirecto co proceso de ensino-aprendizaxe contemplado na Programación Didáctica do propio Departamento.

Os instrumentos empregados para levar a fin a avaliación desta programación serán:

- Os resultados das avaliacións.
- Os resultados das avaliacións do alumnado con materias pendentes.

- Os Cadernos do profesorado onde se poidan valorar as intervencións do alumnado nas aulas así como a realización dos traballos propostos.
- As actas do departamento para contrastar o reflitido nelas.
- Os informes das Xuntas Avaliadoras e do Departamento de Orientación.

A través da seguinte cuadrícula poderase ver o grao de cumprimento dos obxectivos desta programación:

INDICADORES	Escala			
	1	2	3	4
<i>Adecuación do deseño dos ámbitos temáticos a partir dos elementos do currículo</i>				
<i>Adecuación da secuenciación e da temporalización dos ámbitos temáticos</i>				
<i>O desenvolvemento da Programación respondeu á secuenciación e á temporalización previstas</i>				
<i>Adecuación da secuenciación dos estándares para cada un dos ámbitos temáticos abordados</i>				
<i>Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar</i>				
<i>Asignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación</i>				
<i>Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación</i>				
<i>Asociación de cada estándar cos elementos transversais a desenvolver</i>				
<i>Fixación dunha estratexia metodolóxica común para todo o departamento</i>				
<i>Adecuación da secuencia de traballo na Aula</i>				
<i>Adecuación dos materiais didácticos utilizados</i>				
<i>Adecuación do Libro de Texto</i>				
<i>Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado</i>				

<i>Adecuación do procedemento de acreditación de coñecementos previos</i>				
<i>Adecuación das pautas xerais establecidas para as diferentes probas da avaliación ordinaria</i>				
<i>Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame ou dunha avaliación</i>				
<i>Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final</i>				
<i>Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria</i>				
<i>Adecuación dos criterios establecidos para o seguimento de materias pendentes</i>				
<i>Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación das materias pendentes</i>				
<i>Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar</i>				
<i>Adecuación dos programas de apoio, reforzo, recuperación, etc vinculados aos estándares</i>				
<i>Adecuación das medidas específicas de atención ao alumnado con NEAE</i>				
<i>Grao de desenvolvemento das actividades complementarias e extraescolares programadas</i>				
<i>Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de avaliación, estándares e instrumentos</i>				
<i>Adecuación dos mecanismos para informar ás familias sobre os criterios de promoción</i>				
<i>Adecuación do seguimento e da revisión da programación ao longo do curso</i>				
<i>Contrución desde a materia ao Plan Lector do centro</i>				
<i>Grao de integración das Tics no desenvolvemento da materia</i>				

Esta programación constitúe un Documento Aberto e flexible susceptible de ser mellorado coa aportación dos membros do departamento, alumnado e instancias superiores sempre que estas impliquen un enriquecemento da mesma.